

Psychologie

**Faculteit der Sociale Wetenschappen,
Erasmus Universiteit Rotterdam**

Quality Assurance Netherlands Universities (QANU)
Catharijnesingel 56
Postbus 8035
3503 RA Utrecht
The Netherlands

Telefoon: 030 230 3100
Fax: 030 230 3129
E-mail: info@qanu.nl
Internet: www.qanu.nl

Projectnummer: Q313

© 2012 QANU

Tekst en cijfermateriaal uit deze uitgave mogen, na toestemming van QANU en voorzien van bronvermelding, door middel van druk, fotokopie, of op welke andere wijze dan ook, worden overgenomen.

INHOUD

Rapport over de bacheloropleiding Psychologie en de masteropleiding Psychologie van de Erasmus Universiteit Rotterdam.....	5
Administratieve gegevens van de opleidingen	5
Administratieve gegevens van de instelling.....	5
Kwantitatieve gegevens over de opleidingen	5
Samenstelling van de commissie.....	6
Werkwijze van de commissie.....	6
Bijzonderheden van het bezoek aan de Erasmus Universiteit Rotterdam	8
Samenvattend oordeel van de commissie.....	11
Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling.....	15
Bijlagen.....	33
Bijlage 1: Curricula Vitae van de leden van de visitatiecommissie.....	35
Bijlage 2: Domeinspecifiek referentiekader.....	39
Bijlage 3: Beoogde eindkwalificaties	43
Bijlage 4: Overzicht van de programma's.....	45
Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens over de opleidingen	47
Bijlage 6: Bezoekprogramma.....	51
Bijlage 7: Bestudeerde afstudeerscripties en documenten.....	53
Bijlage 8: Onafhankelijkheidsverklaringen.....	55
Bijlage 8b: Commissiesamenstelling Psychologie 2012	59

Dit rapport is vastgesteld op 10 december 2012

Rapport over de bacheloropleiding Psychologie en de masteropleiding Psychologie van de Erasmus Universiteit Rotterdam

Dit rapport volgt het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO.

Administratieve gegevens van de opleidingen

Bacheloropleiding Psychologie

Naam van de opleiding:	Psychologie
CROHO-nummer:	56604
Niveau van de opleiding:	bachelor
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	180 EC
Afstudeerrichtingen:	
Locatie(s):	Rotterdam
Variant(en):	voltijd
Vervaldatum accreditatie:	31 december 2013

Masteropleiding Psychologie

Naam van de opleiding:	Psychologie
CROHO-nummer:	66604
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	Klinische Psychologie; Klinische Kinder- en Jeugdpsychologie; Arbeids- en Organisationspsychologie; Brein & Cognitie; Psychologie van Leren en Presteren
Locatie(s):	Rotterdam
Variant(en):	voltijd
Vervaldatum accreditatie:	31 december 2013

Het bezoek van de visitatiecommissie Psychologie aan de faculteit der sociale wetenschappen van de Erasmus Universiteit Rotterdam vond plaats op 19 en 20 september 2012.

Administratieve gegevens van de instelling

Naam van de instelling:	Erasmus Universiteit Rotterdam
Status van de instelling:	bekostigde instelling
Resultaat instellingstoets:	voorwaardelijk positief

Kwantitatieve gegevens over de opleidingen

De vereiste kwantitatieve gegevens over de opleidingen zijn opgenomen in Bijlage 5.

Samenstelling van de commissie

De beoordelingen van de *bacheloropleiding Psychologie* en van de *masteropleiding Psychologie* van de Erasmus Universiteit Rotterdam vallen binnen de clusterbeoordeling Psychologie, waarvoor in 2012 in totaal 27 opleidingen worden beoordeeld. De commissie voor de clusterbeoordeling bestond uit:

- prof. dr. W.T.A.M. (Walter) Everaerd, emeritus hoogleraar Klinische Psychologie, Universiteit van Amsterdam (voorzitter);
- dr. G. (Gezinus) Wolters, universitair hoofddocent, Universiteit Leiden;
- prof. dr. E. (Eddy) Van Avermaet; hoogleraar Sociale en Culturele Psychologie, KU Leuven;
- prof. dr. M.W. (Maurits) van der Molen, hoogleraar Ontwikkelingspsychologie, Universiteit van Amsterdam;
- prof. dr. G. (Gellof) Kanselaar, emeritus hoogleraar Onderwijspsychologie, Universiteit Utrecht;
- prof. dr. M.J.M. (Maarten) van Son, emeritus hoogleraar Klinische Psychologie, Universiteit Utrecht;
- dr. R. (Riël) Vermunt, visiting professor University Skövde Zweden (1996 - 2002) en Associate Director / member Board International Center for Social Justice Research, Leiden/ Trier (1989 – 2002);
- E.A. (Elke) Schoneveld BSc, student research master Behavioural Science, Radboud Universiteit;
- L.C. (Lauren Catherine) Koetzier, student bacheloropleiding Psychologie, Vrije Universiteit Amsterdam;
- A.W.F. (Diana) Coppens BSc, student research master Psychology, Universiteit Leiden;
- A.L. (Abigaël) Herschberg BSc, student masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie, Universiteit van Amsterdam;
- S. (Sanne) van Wetten BSc, student masteropleiding Psychologie, Universiteit Maastricht.

De Curricula Vitae van de leden van de commissie zijn opgenomen in Bijlage 1.

Voor ieder bezoek werd op basis van expertise en beschikbaarheid, en het voorkomen van eventuele belangenconflicten, een (sub)commissie samengesteld, bestaande uit vijf commissieleden.

Werkwijze van de commissie

Algemeen

Coördinator van de clustervisitatie Psychologie was mw. drs. M.M. Frederik, medewerker van QANU. Voor ieder bezoek was een projectleider aangewezen. De projectleiders speelden een belangrijke rol in het bewaken van de consistentie, door na afloop van elk bezoek een samenvatting van de belangrijkste bevindingen van de commissie aan de commissieleden en de projectleiders te sturen. De coördinator was aanwezig bij de eindvergadering van de bezoeken, enerzijds om de bevindingen van de voorgaande bezoeken in te brengen, en anderzijds om de commissie te attenderen op haar wijze van oordelen. Er heeft regelmatig

overleg plaatsgevonden tussen de projectleiders om de beoordelingen op elkaar af te stemmen.

Voorbereiding

Op 21 februari 2012 hield de commissie haar formele startvergadering. Tijdens de startvergadering werd de commissie geïnstrueerd, werd de taakstelling en werkwijze van de commissie besproken en werd het Domeinspecifieke Referentiekader Psychologie besproken. Dit Domeinspecifieke Referentiekader is opgenomen in Bijlage 2 van dit rapport.

Bij ontvangst van de zelfstudies van een universiteit werden deze door de projectleider gecontroleerd op kwaliteit en compleetheid van informatie. Nadat de zelfstudies in orde waren bevonden, zijn deze doorgestuurd aan de commissieleden die deelnamen aan het betreffende bezoek. De commissieleden lazen de zelfstudies en formuleerden vragen die aan de projectleider werden toegestuurd. De projectleider compileerde de vragen tot een document. Eventuele additionele vragen van de commissieleden werden aan de opleidingen toegestuurd met het verzoek om een reactie. Naast de zelfstudies lazen de commissieleden gezamenlijk minimaal vijftien scripties per opleiding.

Visitatiebezoeken

Tijdens de voorbereidende vergadering van ieder bezoek werd de visitatie concreet voorbereid. Tijdens het bezoek zelf is gesproken met een (representatieve) vertegenwoordiging van het faculteitsbestuur, het opleidingsmanagement, alumni, de opleidingscommissie en de examencommissie. Daarnaast werd per opleiding gesproken met student- en docentvertegenwoordigers van de beoordeelde opleidingen.

Op verzoek van de commissie heeft de opleiding gesprekspartners geselecteerd binnen de door de commissie aangegeven kaders. De commissie heeft met studenten uit alle studiejaren gesproken en met docenten en begeleiders van beide opleidingen. Voorafgaand aan het bezoek heeft de commissie een overzicht ontvangen van de gesprekspartners en ingestemd met de door de opleiding gemaakte selectie.

Tijdens ieder bezoek bestudeerde de commissie het ter inzage gevraagde materiaal en gaf zij gelegenheid tot een spreekuur ten behoeve van studenten en docenten die zich voorafgaand aan het bezoek hadden aangemeld.

De commissie heeft het laatste deel van het bezoek gebruikt voor de voorbereiding op de mondelinge rapportage en een discussie over de beoordeling van de opleidingen. Aan het einde van elk bezoek heeft de voorzitter in een mondelinge rapportage de eerste bevindingen van de commissie gepresenteerd. Daarbij ging het steeds om een aantal algemene waarnemingen en een aantal eerste indrukken per opleiding.

Beslisregels

De visitatie is uitgevoerd conform de beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs van de NVAO (versie van november 2011). In dit accreditatiestelsel is zowel voor de beoordeling op standaardniveau als voor de algemene conclusie over de opleiding als geheel een vierpuntsschaal voorgeschreven (onvoldoende, voldoende, goed, excellent).

De commissie heeft de beoordelingsschalen van de NVAO gevolgd. Deze zijn:

- de beoordeling 'onvoldoende' wijst erop dat een standaard, of de opleiding, niet aan de gangbare basiskwaliteit voldoet en op meerdere vlakken ernstige tekortkomingen vertoont;

- de beoordeling ‘voldoende’ houdt in dat de standaard, of de opleiding, voldoet aan de gangbare basiskwaliteit en over de volle breedte een acceptabel niveau vertoont;
- de beoordeling ‘goed’ houdt in dat de standaard, of de opleiding, systematisch en over de volle breedte uitstijgt boven de gangbare basiskwaliteit;
- de beoordeling ‘excellent’ houdt in dat de standaard, of de opleiding, systematisch en over de volle breedte uitstijgt boven de gangbare basiskwaliteit en als een (inter)nationaal voorbeeld geldt.

Uitgangspunt van de beoordeling is ‘voldoende’, waarbij de standaard, of de opleiding, voldoet aan de gestelde criteria. In de ogen van de commissie kan zij het oordeel ‘voldoende’ toekennen, ook wanneer zij kritische opmerkingen heeft gemaakt. Het is dan wel noodzakelijk dat tegenover de kritische opmerkingen positieve observaties staan.

Rapportages

De projectleider heeft op basis van de bevindingen van de commissie, per instelling, een conceptrapport opgesteld. Het conceptrapport is voorgelegd aan de commissieleden die bij het bezoek aanwezig waren. Na vaststelling van het conceptrapport is dit aan de betrokken faculteit voorgelegd ter toetsing van feitelijke onjuistheden. Het commentaar van de opleidingen is met de voorzitter en, indien nodig, met de overige commissieleden besproken. Vervolgens is het rapport definitief vastgesteld.

Bijzonderheden van het bezoek aan de Erasmus Universiteit Rotterdam

Het bezoek aan de Erasmus Universiteit Rotterdam vond plaats op 19 en 20 september 2012. Het programma van het bezoek is te vinden in Bijlage 2 van dit rapport.

De commissie die het bezoek aan de Erasmus Universiteit Rotterdam heeft afgelegd bestond uit de volgende leden:

- prof. dr. W.T.A.M. (Walter) Everaerd, emeritus hoogleraar Klinische Psychologie, Universiteit van Amsterdam (voorzitter);
- dr. G. (Gezinus) Wolters, Universitair Hoofddocent aan de Universiteit Leiden;
- prof. dr. G. (Gellof) Kanselaar, emeritus hoogleraar Onderwijspsychologie, Universiteit Utrecht;
- dr. R. (Riël) Vermunt, visiting professor University Skövde Zweden (1996 - 2002) en Associate Director / member Board International Center for Social Justice Research, Leiden/ Trier (1989 – 2002);
- L.C. (Lauren Catherine) Koetzier, student bacheloropleiding Psychologie, Vrije Universiteit Amsterdam.

De commissie werd ondersteund door drs. J. (José) van Zwieten, die optrad als projectleider, onder begeleiding van mw. drs. M.M. (Melissa) Frederik.

Het College van Bestuur van de Erasmus Universiteit Rotterdam en de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) hebben ingestemd met de samenstelling van de commissie voor de beoordeling van de twee genoemde opleidingen.

Voor de beoordeling van het gerealiseerde eindniveau van de opleiding heeft de commissie voorafgaand aan en tijdens de visitatie meerdere producten beoordeeld. Om het gerealiseerde eindniveau van de opleidingen te bepalen hebben de voorzitter en coördinator van de

visitatiecommissie 30 scripties geselecteerd. De scripties werden aselekt gekozen uit een lijst van afgestudeerden van de laatste twee voltooide studie jaren. Hierbij is rekening gehouden met een spreiding in cijfers en een evenredige verdeling over de verschillende specialisaties.

Samenvattend oordeel van de commissie

Bacheloropleiding Psychologie

Standaard 1

De Erasmus Universiteit Rotterdam (hierna: EUR) beoogt met de bacheloropleiding Psychologie studenten zodanige kennis, inzichten en vaardigheden bij te brengen op het gebied van de psychologie, dat de afgestudeerde in staat is tot het vervullen van een functie op de arbeidsmarkt op bachelorniveau en in aanmerking komt voor een masteropleiding, ten minste op het gebied van de psychologie. Naast de kennis van de belangrijkste theorieën van de psychologie en haar subdisciplines, kent de opleiding ook een eindterm die gericht is op de verwerving van kennis van een gekozen specialisatiegebied op een geavanceerd niveau. Dit betekent dat de bacheloropleiding al een specialiserende functie heeft.

De commissie heeft vastgesteld dat de opleidingen aansluit bij het domeinspecifiek referentiekader in de eindkwalificaties en eindtermen die voor de opleidingen zijn opgesteld. De opleiding sluit hiermee tevens aan bij de internationale richtlijnen voor Psychologieopleidingen.

Standaard 2

De eerste twee jaren van de bacheloropleiding vormen het basiscurriculum. Alle deelgebieden van de psychologie komen in de blokken aan de orde. In het tweede jaar komt een uitbreiding van de inleidende theorieën aan de orde en maken studenten verder kennis met de toepassingsgebieden. Het derde jaar van de bacheloropleiding bestaat uit keuzeruimte en een verdiepend deel, het zogenaamde voorsorteertraject. Het derde jaar wordt afgesloten met een generiek blok Methoden & Technieken en een bachelorscriptie. In het voorsorteertraject volgen studenten gedurende drie blokken theorievakken en practica die verdieping aanbieden in een van de vijf afstudeerrichtingen van de masteropleiding: Klinische Psychologie, Klinische Kinder- en Jeugdpsychologie, Arbeids- en Organisatie-psychologie, Psychologie van Leren en Presteren en Brein & Cognitie. De commissie concludeert dat de bacheloropleiding een samenhangend programma biedt dat studenten in de gelegenheid stelt om de eindtermen van de opleiding te realiseren. Zij constateert dat er een duidelijke opbouw zit in de complexiteit van de aangeboden stof. Het eerste jaar van de opleiding biedt een inleiding in de verschillende disciplines van de psychologie waarop in de verdere opleiding verdieping wordt aangebracht. De commissie heeft vastgesteld dat het programma goed studeerbaar is.

De commissie heeft kennis genomen van de wijze waarop de EUR haar onderwijs in de psychologie heeft ingericht. Het Probleemgestuurd Onderwijs (PGO)-systeem heeft hier een grote invloed op. De commissie is positief over de kleinschaligheid die hiermee wordt gerealiseerd, evenals de wijze waarop studenten met het PGO gestimuleerd worden in het actief omgaan met de aangeboden stof. De commissie is van oordeel dat de inrichting van het onderwijs goed doordacht is. Studenten en docenten zijn zeer gemotiveerd en positief over de omgeving waarin zij studeren en werken. De commissie heeft vastgesteld dat de wijze waarop volgens het PGO systeem theorieën worden bestudeerd, zorgt voor een goede balans tussen theorie en praktijk: theorieën en concepten worden steeds bestudeerd vanuit een relevant praktijkprobleem of een wetenschappelijk probleem. Het parallel aanbieden van een theorievak en een gerelateerd practicum draagt in de ogen van de commissie bij aan deze balans tussen theorie en praktijk.

De commissie constateert dat er een goede docentstudentratio wordt gerealiseerd, mede door de inzet van tutores. De commissie onderschrijft de ruime aandacht van het management

voor de kwaliteit van de tutoeren. Zij concludeert uit de gesprekken met studenten en docenten en uit de informatie over samenstelling van de staf dat de kwaliteit van de docenten goed is. De commissie waardeert de moderne faciliteiten, zoals smartrooms met opnameapparatuur die ter beschikking staan van studenten en docenten. Deze dragen bij aan de stimulerende leeromgeving voor studenten.

Standaard 3

De commissie heeft vastgesteld dat het gerealiseerde eindniveau van zowel de bachelor- als de masteropleiding Psychologie de vereiste kwaliteit heeft. Zij heeft geen problemen gesignaleerd bij de bestudering van de eindwerkstukken van beide opleidingen. Ook heeft de commissie vastgesteld dat de oordelen die de opleidingen hebben toegekend aan de eindwerkstukken overeenkomen met haar eigen oordeel. De beoordeling van de eindwerkstukken en de theses is voor studenten inzichtelijk door het gebruik van de beoordelingsformulieren.

De commissie heeft vastgesteld dat de toetsen die tijdens de bachelor- en de masteropleiding worden afgenomen, van voldoende niveau zijn. Toetsing vindt plaats door middel van schriftelijke tentamens, schrijfo opdrachten, papers, presentaties en verslagen. Ook wordt het professioneel gedrag van studenten in de onderwijsgroepen beoordeeld. Van zowel de tentamens als de opdrachten die de commissie bestudeerde, kon zij vaststellen dat deze in voldoende mate toetsen of de studenten de eindkwalificaties hebben behaald.

De commissie merkte tijdens het bezoek op dat de opleidingen structureel de kwaliteit van de toetsen en beoordelingen daarvan borgen. De commissie heeft vastgesteld dat de examencommissie een helder beeld heeft van haar taak en verantwoordelijkheden en die naar behoren vervult. Zij moedigt de voorgenomen maatregelen ter intensivering van de kwaliteitsbewaking, zoals de invoering van toetsmatrices, aan.

Masteropleiding Psychologie

Standaard 1

De masteropleiding Psychologie van de EUR heeft als doel zodanige kennis, inzichten en vaardigheden bij te brengen op het gebied van de psychologie, dat afgestudeerden in staat zijn tot een zelfstandige beroepsuitoefening en in aanmerking komen voor instroom in vervolgoopleidingen en voor de beroepspraktijk (bijvoorbeeld voor een functie als gezondheidszorgpsycholoog) en voor een vervolgoopleiding tot wetenschappelijk onderzoeker.

De commissie heeft vastgesteld dat de opleidingen aansluit bij het domeinspecifiek referentiekader in de eindkwalificaties en eindtermen die voor de opleidingen zijn opgesteld. De opleiding sluit hiermee tevens aan bij de internationale richtlijnen voor Psychologieopleidingen.

Standaard 2

De masterprogramma's beslaan in de eerste drie blokken cursorisch onderwijs met programma-specifieke vakken. Deze vakken bieden verdieping ten opzichte van de opgedane kennis en vaardigheden in het algemene bachelorprogramma en het voorsortetraject. In het vierde blok van het masterjaar staat een statistiekvak geprogrammeerd waarmee studenten geavanceerde methoden leren die zij vervolgens in hun masterthese kunnen toepassen. De laatste vier blokken van het masterjaar zijn bestemd voor de masterthese en eventueel een praktijkstage. Alle specialisatievakken zijn verplichte vakken, het masterprogramma bevat geen keuzeruimte voor studenten.

De commissie heeft vastgesteld dat de vijf verschillende masterspecialisaties gedegen zijn opgebouwd. In combinatie met de voorsorteertrajecten in het derde jaar van de bacheloropleiding bieden zij een duidelijke verdieping aan in de kennis en vaardigheden die studenten ontwikkelen in één van de disciplines. De commissie moedigt de ingezette versterking van de praktijkgerichtheid van de opleiding aan. De aangeboden vakken bieden in combinatie met de afstudeerscriptie en de mogelijkheid voor een praktijkstage voldoende waarborgen om de eindtermen te behalen. Wel vraagt de commissie aandacht voor het realiseren van voldoende stageplekken voor de studenten in de klinische afstudeerspecialisaties.

De commissie heeft kennis genomen van de wijze waarop de EUR haar onderwijs in de psychologie heeft ingericht. Het Probleemgestuurd Onderwijs (PGO)-systeem heeft hier een grote invloed op. De commissie is positief over de kleinschaligheid die hiermee wordt gerealiseerd, evenals de wijze waarop studenten met het PGO gestimuleerd worden in het actief omgaan met de aangeboden stof. De commissie is van oordeel dat de inrichting van het onderwijs goed doordacht is. Studenten en docenten zijn zeer gemotiveerd en positief over de omgeving waarin zij studeren en werken. De commissie heeft vastgesteld dat de wijze waarop volgens het PGO systeem theorieën worden bestudeerd, zorgt voor een goede balans tussen theorie en praktijk: theorieën en concepten worden steeds bestudeerd vanuit een relevant praktijkprobleem of een wetenschappelijk probleem. Het parallel aanbieden van een theorievak en een gerelateerd practicum draagt in de ogen van de commissie bij aan deze balans tussen theorie en praktijk.

De commissie constateert dat er een goede docentstudentratio wordt gerealiseerd, mede door de inzet van tutores. De commissie onderschrijft de ruime aandacht van het management voor de kwaliteit van de tutores. Zij concludeert uit de gesprekken met studenten en docenten en uit de informatie over samenstelling van de staf dat de kwaliteit van de docenten goed is. De commissie waardeert de moderne faciliteiten, zoals smartrooms met opnameapparatuur die ter beschikking staan van studenten en docenten. Deze dragen bij aan de stimulerende leeromgeving voor studenten.

Standaard 3

De commissie heeft vastgesteld dat het gerealiseerde eindniveau van zowel de bachelor- als de masteropleiding Psychologie de vereiste kwaliteit heeft. Zij heeft geen problemen gesignaleerd bij de bestudering van de eindwerkstukken van beide opleidingen. Ook heeft de commissie vastgesteld dat de oordelen die de opleidingen hebben toegekend aan de eindwerkstukken overeenkomen met haar eigen oordeel. De beoordeling van de eindwerkstukken en de theses is voor studenten inzichtelijk door het gebruik van de beoordelingsformulieren.

De commissie heeft tevens vastgesteld dat de kwaliteit van de stageverslagen van voldoende niveau is. Zij beveelt aan om in deze stageverslagen studenten een koppeling te laten maken tussen de praktijkervaring en de in de opleiding geleerde theorieën.

De commissie heeft vastgesteld dat de toetsen die tijdens de bachelor- en de masteropleiding worden afgenomen, van voldoende niveau zijn. Toetsing vindt plaats door middel van schriftelijke tentamens, schrijfoopdrachten, papers, presentaties en verslagen. Ook wordt het professioneel gedrag van studenten in de onderwijsgroepen beoordeeld. Van zowel de tentamens als de opdrachten die de commissie bestudeerde, kon zij vaststellen dat deze in voldoende mate toetsen of de studenten de eindkwalificaties hebben behaald.

De commissie merkte tijdens het bezoek op dat de opleidingen structureel de kwaliteit van de toetsen en beoordelingen daarvan borgen. De commissie heeft vastgesteld dat de examencommissie een helder beeld heeft van haar taak en verantwoordelijkheden en die naar behoren vervult. Zij moedigt de voorgenomen maatregelen ter intensivering van de kwaliteitsbewaking, zoals de invoering van toetsmatrices, aan.

De commissie beoordeelt de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Bacheloropleiding Psychologie:

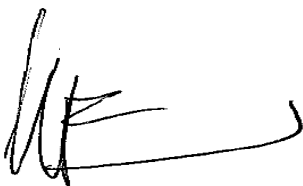
Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	goed
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

Masteropleiding Psychologie:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	goed
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

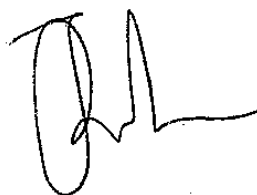
De voorzitter en de secretaris van de commissie verklaren hierbij dat alle leden van de commissie kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 10 december 2012

Prof. dr. W.T.A.M. (Walter) Everaerd

Drs. J. (José) van Zwieten

Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling

---

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

Bacheloropleiding Psychologie

De Erasmus Universiteit Rotterdam (hierna: EUR) beoogt met de bacheloropleiding Psychologie studenten zodanige kennis, inzichten en vaardigheden bij te brengen op het gebied van de psychologie, dat de afgestudeerde in staat is tot het vervullen van een functie op de arbeidsmarkt op bachelorniveau en in aanmerking komt voor een masteropleiding, ten minste op het gebied van de psychologie. Deze doelstelling krijgt haar beslag in elf eindtermen, welke zijn opgenomen in bijlage 3.

De commissie heeft de eindtermen van de bacheloropleiding vergeleken met de vereisten die beschreven zijn in het domeinspecifiek referentiekader dat is opgesteld door de Kamer Psychologie, het discipline-overlegorgaan van de VSNU. Dit referentiekader volgt de eisen die de European Federation of Psychologists' Associations (EFPA) stelt aan een bacheloropleiding psychologie.

De EFPA gaat uit van een driejarige bachelor- en een tweejarige masteropleiding als minimum voor psycholoog scientist-practitioner. Voor de bacheloropleiding omschrijft de EFPA onder meer de componenten Orientation, theoretical courses and practicals, and academic skills (tezamen 125-135 EC), Methodology (minimaal 30 EC) en Non-psychology-theory (15-25 EC).

De eindtermen van de Rotterdamse bacheloropleiding Psychologie voldoen, zo stelt de commissie vast, aan deze vereisten. Een van de eindtermen voorziet in de verwerving van kennis van de psychologie als geheel en haar subdisciplines. De eindtermen beschrijven voorts dat studenten kennis van de belangrijkste onderzoeksmethoden van de psychologie en van de statistiek verwerven, waarmee zij uiteindelijk zelfstandig wetenschappelijk onderzoek verrichten en hierover rapporteren. Ook is in de eindtermen beschreven dat afgestudeerden psychologische kennis in een historisch en filosofisch perspectief kunnen plaatsen.

Zoals vermeld in het zelfevaluatie-rapport besteedt de psychologieopleiding aan de EUR nadrukkelijk aandacht aan de ontwikkeling van vaardigheden bij de studenten. Naast het beschikken over theoretisch gemotiveerde verbeeldingskracht die ingezet wordt bij het oplossen van nieuwe problemen, wil de opleiding studenten ook een ruim arsenaal aan academische en professionele vaardigheden bijbrengen om als psycholoog te kunnen functioneren. Deze aandacht voor de ontwikkeling van vaardigheden krijgt onder andere beslag in de eindterm die voorschrijft dat afgestudeerden beroepsvaardigheden beheersen op een niveau dat toepassing in de beroepspraktijk mogelijk maakt.

Naast de kennis van de belangrijkste theorieën van de psychologie en haar subdisciplines, kent de opleiding ook een eindterm die gericht is op de verwerving van kennis van een gekozen

specialisatie domein op een geavanceerd niveau. Studenten kiezen aan het einde van het tweede bachelorjaar een ‘voorsorteertraject’ waarin zij verdiepende kennis en vaardigheden opdoen in een van de op de EUR aangeboden afstudeerrichtingen binnen de psychologie. Hiermee vullen zij een aanzienlijk deel van hun derde studiejaar. Dit betekent dat de bacheloropleiding al een specialiserende functie heeft.

De bacheloropleiding Psychologie bereidt voor op en geeft toegang tot de masteropleiding Psychologie van de EUR of tot een masteropleiding Psychologie aan een andere universiteit.

Masteropleiding Psychologie

De masteropleiding Psychologie van de EUR heeft als doel zodanige kennis, inzichten en vaardigheden bij te brengen op het gebied van de psychologie, dat afgestudeerden in staat zijn tot een zelfstandige beroepsuitoefening en in aanmerking komen voor instroom in vervolgoopleidingen en voor de beroepspraktijk (bijvoorbeeld gezondheidszorgpsycholoog) en voor een vervolgoopleiding tot wetenschappelijk onderzoeker. Deze doelstelling is nader geconcretiseerd in de eindtermen voor de masteropleiding. Deze zijn opgenomen in bijlage 3.

De masteropleiding kent vijf verschillende afstudeerrichtingen: Klinische Psychologie, Klinische Kinder- en Jeugdpsychologie, Arbeids- en Organisatiepsychologie, Psychologie van Leren en Presteren en Brein & Cognitie. Voor alle afstudeerrichtingen geldt dat afgestudeerden de volgende eindtermen dienen te realiseren:

1. In staat zijn om op wetenschappelijk verantwoorde wijze informatie te verzamelen;
2. Het daarop baseren van een oordeel of diagnose;
3. Het formuleren van een strategie voor verbetering;
4. Feitelijk uitvoeren en evalueren van het resulterende plan van aanpak;
5. Schriftelijk vastleggen van de resultaten van deze activiteiten.

Met deze eindtermen sluit de opleiding aan bij het domeinspecifiek referentiekader. Voor de masteropleiding wordt hierin aangegeven dat er sprake moet zijn van a) inhoudelijke, specialistische kennis, afhankelijk van het masterprogramma; b) een gesuperviseerde praktijk- en/of onderzoeksstage; c) (indien relevant en gewenst, mede afhankelijk van de mastervariant) verdere oefening in vaardigheden voor de beroepspraktijk, zodanig dat daarmee voldaan wordt aan de eisen voor de Basisaantekening Psychodiagnostiek van het Nederlands Instituut van Psychologen (NIP) en de toegangskwalificatie tot de postacademische opleiding tot gezondheidszorgpsycholoog, psychotherapeut of schoolpsycholoog; d) een masterthese: opzet, uitvoering en rapportage van een empirisch en/of analytisch onderzoek waarbij sprake is van een hoge mate van zelfstandigheid. De commissie heeft vastgesteld dat de afstudeerrichtingen van de masteropleiding Psychologie van de EUR voldoen aan deze eisen. Dit blijkt onder meer uit de eindterm die is gericht op het zelfstandig verrichten van wetenschappelijk onderzoek en uit de eindterm die beschrijft dat afgestudeerden beroepsvaardigheden dienen te beheersen op een niveau dat toepassing in de beroepspraktijk mogelijk maakt. Deze laatste eindterm behelst onder meer dat kan worden voldaan aan de eisen voor het verkrijgen van de Basisaantekening Psychodiagnostiek van het NIP.

Ook sluiten de eindtermen grotendeels aan bij de internationale eisen zoals geformuleerd door de European Federation of Psychologists' Association (EFPA) voor het ‘Europese psychologendiploma’. Deze standaard gaat uit van een driejarige bachelor- en een tweejarige masteropleiding als minimum voor psycholoog scientist-practioners. De EFPA gaat in haar eisen voor de tweede cyclus (‘Post-Graduate or Masters’) uit van 120 EC, waarvan telkens minimaal 30 EC voor respectievelijk theoretische cursussen, een praktijkstage (internship) en een onderzoeksproject/thesis. De commissie onderschrijft weliswaar de stelling van de opleiding dat

zij niet voldoet aan de eis dat van de EFPA dat een masterprogramma in de psychologie uit 120 EC moet bestaan, maar constateert dat de Rotterdamse masteropleiding Psychologie aan de formele eisen ten aanzien van de inhoud voldoet en daarmee in dezelfde positie verkeert als alle andere éénjarige Nederlandse academische masteropleidingen Psychologie.

Overwegingen

De commissie heeft kennis genomen van het domeinspecifiek referentiekader van de Psychologieopleidingen in Nederland. Zij is van oordeel dat dit, binnen de mogelijkheden die een driejarige bachelor- en de eenjarige masteropleiding bieden, een heldere beschrijving biedt van de gewenste inhoud en doelstellingen van Psychologieopleidingen.

De commissie heeft vastgesteld dat de Psychologieopleidingen van de EUR aansluiten bij het domeinspecifiek referentiekader in de eindkwalificaties en eindtermen die voor de opleidingen zijn opgesteld. De opleiding sluit hiermee tevens aan bij de internationale richtlijnen voor Psychologieopleidingen.

Conclusie

Bacheloropleiding Psychologie: de commissie beoordeelt Standaard 1 als voldoende.

Masteropleiding Psychologie: de commissie beoordeelt Standaard 1 als voldoende.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting:

De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

Programma

De commissie heeft de curricula van de Psychologie opleidingen aan de EUR bestudeerd en beoordeeld of deze een compleet en samenhangend geheel vormen, en studenten in staat stellen om de beoogde eindtermen te behalen.

Onderwijsconcept

Kenmerkend voor Psychologie aan de EUR is het didactisch concept Probleemgestuurd Onderwijs (PGO) waarin beide opleidingen zijn vormgegeven. Dit concept heeft een sterke invloed op de gehele onderwijsleeromgeving: de werkvormen, de jaarindeling, de staf en de ondersteunende faciliteiten. PGO wordt in beide opleidingen steeds gecombineerd met vaardigheidsonderwijs in practica.

PGO is een onderwijsvorm waarin studenten in groepen van ongeveer tien studenten onder begeleiding van een tutor bij elkaar komen om academisch of professioneel relevante problemen te analyseren. De analyse van deze problemen gebeurt steeds volgens een vaste methodiek. Studenten activeren eerst hun voorkennis, waarna ze hypothesen formuleren over de verklaring van de fenomenen in het probleem. Tevens stellen ze leerdoelen op. Door middel van zelfstudie gaan studenten de hypothesen toetsen en hun leerdoelen nastreven. Na de zelfstudietijd bespreken studenten in de groep het probleem uitgebreid na. In dit systeem staat niet de

overdracht van kennis door een docent centraal, maar de kritische discussie van de door studenten eerder bestudeerde theorieën en uitdieping of verbreding van de stof.

Naast het activerende onderwijsconcept PGO zet de EUR nog een aantal maatregelen in om studenten te stimuleren actief te studeren en hun opleiding nominaal te doorlopen. Ten eerste wordt in de tutorbijeenkomsten gemonitord hoe actief studenten deelnemen aan de discussies en hoe goed zij deze bijeenkomsten voorbereiden. De tutor beoordeelt aan het einde van een vak het 'professioneel gedrag' van iedere student, deze beoordeling is onderdeel van het cijfer dat studenten voor een vak behalen.

Tevens werkt de EUR met een modulair blokkensysteem. Dit betekent dat studenten gedurende vijf onderwijsweken één theoretisch deel met een daaraan verbonden vaardigheidsvak volgen. Aan het einde van dit blok vindt in de vijfde week de toetsing plaats, waarna direct het volgende blok start. Het onderwijs wordt dus serieel aangeboden, zonder tussenliggende toetsweken. Studenten kunnen zo hun aandacht volledig op het onderwerp van het blok vestigen.

Ten slotte werkt de opleiding met een zogenaamd 'jaarklassensysteem'. Dit betekent dat studenten aan het eind van ieder jaar beoordeeld worden. Pas wanneer zij aan de eisen voldoen kunnen zij doorstromen naar een volgend studiejaar. Om deze doorstroom te bevorderen is een compensatoir toetssysteem ingesteld. Dit betekent dat studenten een onvoldoende voor een vak kunnen compenseren met een hoger cijfer voor een ander vak. Over de gehele linie moeten studenten een gemiddelde van 6.0 halen om door te kunnen gaan naar het volgende studiejaar. Op deze wijze starten studenten aan een volgend studiejaar zonder achterstand vanuit het voorgaande studiejaar.

Door het werken volgens het PGO-concept worden psychologische theorieën altijd vanuit een praktijk gerelateerd probleem door studenten onderzocht en besproken. Dit betekent dat de opleiding een duidelijke verbinding legt tussen theorie en praktijk. Ook werkt de opleiding met gastcolleges van psychologen die in de beroepspraktijk werkzaam zijn. In het eerste jaar gebeurt dit bijvoorbeeld bij het onderwijs in de klinische psychologie. In het derde jaar gebeurt dit vaker in de voorsorteertrajecten. Ook worden alumni betrokken bij voorlichtingsactiviteiten over de verschillende vakgebieden. Het zelfevaluatie-rapport geeft in een bijlage een overzicht van de contacten die de opleiding heeft met het werkveld. De commissie constateert dat de balans tussen theorie en praktijk met het PGO concept sterk aanwezig is: studenten gaan met een wetenschappelijke benadering aan de slag met concrete praktijkproblemen.

De commissie beoordeelt het PGO systeem als een passend onderwijsconcept voor academische opleidingen. De commissie waardeert de consequente en gedreven wijze waarop het systeem in de opleiding van de EUR is toegepast.

Curriculum bacheloropleiding

De eerste twee jaren van de bacheloropleiding vormen het basiscurriculum. Het eerste jaar heeft als doel om studenten een inleidend overzicht te geven van het vakgebied. Alle deelgebieden van de psychologie komen in de blokken aan de orde. In het tweede jaar komt een uitbreiding van de inleidende theorieën aan de orde en maken studenten verder kennis met de toepassingsgebieden.

Het derde jaar van de bacheloropleiding bestaat uit keuzeruimte (20 EC) en een verdiepend deel, het zogenaamde voorsorteertraject (24 EC). Het derde jaar wordt afgesloten met een generiek blok Methoden & Technieken (7 EC) en een bachelorscriptie (9 EC). Een overzicht van het bachelorcurriculum is opgenomen in bijlage 4.

In het voorsorteertraject volgen studenten gedurende drie blokken theorievakken en practica die verdieping aanbieden in een van de vijf afstudeerrichtingen van de masteropleiding: Klinische Psychologie, Klinische Kinder- en Jeugdpsychologie, Arbeids- en Organisatie-psychologie, Psychologie van Leren en Presteren en Brein & Cognitie. Zij maken aan het einde van het tweede jaar een keuze voor één van deze richtingen. Voorlichting over deze vakken gebeurt middels een voorlichtingsavond. Ook bevat de studiegids informatie over de inhoud van de voorsorteertrajecten. Daarnaast organiseert de studievereniging het event 'master your future' waarin de verschillende vakgebieden aan bod komen. De commissie heeft met studenten besproken of de voorlichting over de verschillende richtingen voor hen voldoende is om een keuze te kunnen maken. De voorlichtingsactiviteiten blijken bij alle studenten bekend te zijn. Wel geven een aantal van hen aan dat zij in deze voorlichting slechts beperkt een beeld krijgen bij de beroepspraktijk die verbonden is aan de vakgebieden. In het gesprek dat de commissie met docenten voerde is besproken dat het beroepsbeeld in de huidige situatie inderdaad meer aandacht krijgt tijdens het voorsorteertraject. Docenten willen dit in de toekomst ook in eerdere studiejaar meer terug laten komen. Wel worden in toenemende mate tutores aangesteld die in deeltijd in de psychologische beroepspraktijk werken, waardoor studenten tijdens onderwijsgroepen met deze tutores ervaringen meekrijgen vanuit de praktijk.

De keuzeruimte biedt studenten de gelegenheid om een minor binnen of buiten het vakgebied te volgen. Tevens is het mogelijk voor studenten om deze ruimte in te vullen met een programma dat aan een universiteit in het buitenland wordt gevolgd. De EUR beschikt hiervoor over contacten met andere universiteiten waarmee afspraken zijn gemaakt over uitwisselingsmogelijkheden. Coördinatie vindt plaats vanuit het international office van de opleiding. Uit gesprekken met studenten blijkt dat deze mogelijkheden bekend zijn. Ze ervaren geen barrière om een deel van de studie in het buitenland te volgen. Zij geven echter aan dat in hun beleving maar weinig studenten hier gebruik van maken. De opleiding liet weten dat in 2011-2012 20 Ba-3 studenten (van de 184 = 11%) hun keuzeruimte in het buitenland hebben ingevuld. In het huidige studiejaar zijn dat er 31 van de 198 (16%). De opleiding stimuleert studeren in het buitenland al behoorlijk, maar soms zijn er ook aan de studentkant redenen om niet naar het buitenland te gaan, bijvoorbeeld omdat de student zich dat financieel niet kan permitteren. De commissie is van mening dat internationale ervaring een grote meerwaarde heeft voor studenten. De opleiding beschikt hiervoor over goede faciliteiten en studie in het buitenland lijkt goed planbaar. De commissie moedigt de opleiding aan om studenten nog meer te stimuleren gebruik te maken van de mogelijkheden die hiervoor geboden worden.

In het zelfevaluatie rapport is een matrix opgenomen waarin de leerdoelen per vak zijn gerelateerd aan de generieke eindtermen van de bacheloropleiding. Hieruit valt op te maken dat de eindtermen gedekt worden door het curriculum. Tevens constateert de commissie dat het eerste jaar een goed overzicht over de verschillende disciplines van de Psychologie geeft op een inleidend niveau. In het tweede en derde jaar neemt de complexiteit van de vraagstukken en theorieën toe. Hiermee wordt volgens de commissie een samenhangend programma gecreëerd.

Onderzoeksvaardigheden

Ook het onderwijs in methoden en technieken vindt in blokform plaats: gedurende vijf weken zijn studenten alleen bezig met theorie en practica van onderzoeksmethoden en statistiek. Ieder studiejaar staat er één dergelijk blok op het programma. Het statistiekonderwijs wordt gegeven vanuit de visie dat studenten beter conceptuele kennis van statistiek op kunnen doen dan alleen formulematig statistische technieken aanleren. Deze conceptuele kennis brengen zij direct in de praktijk in de practica tijdens de M&T blokken, waarin zij oefenen met de psychologische onderzoekspraktijk. In een aantal andere blokken komt deze toepassing van onderzoeksvaardigheden terug in de practica, waarin ook aan kleine onderzoeken gewerkt wordt.

De bacheloropleiding wordt afgerond met een bachelorscriptie. Deze bestaat uit het uitvoeren en verslagleggen van een empirisch onderzoek of literatuurstudie.

Tijdens het bezoek heeft de commissie gesproken met docenten over de keuze om geen aandacht te besteden aan multivariate analyse in het bachelorcurriculum. Dit is in veel andere bachelorcurricula wel het geval. Docenten geven aan dat hier inderdaad discussie over is geweest, maar dat er bewust voor gekozen is om in het bachelorprogramma meer ruimte voor specialisatievakken te maken, en de complexere statistiek te relateren aan de masterscriptie. Studenten geven in de gesprekken met de commissieleden aan zeer tevreden te zijn over het statistiekonderwijs. Ondanks dat het vaak als een moeilijk vak gezien wordt, waarderen zij de docenten en de wijze waarop het vak wordt uitgelegd en is opgebouwd zeer. Zij geven aan bij het schrijven van de bachelorscriptie over voldoende statistiekkennis te beschikken en waar nodig nog extra begeleiding hierbij te kunnen krijgen van statistiekdocenten. De commissie heeft vastgesteld dat het statistiek en methodologieonderwijs goed is opgebouwd in het programma en studenten hiermee voldoende onderzoeksvaardigheden ontwikkelen.

Academische vaardigheden

Zoals benoemd onder standaard 1 hecht de opleiding veel waarde aan de ontwikkeling van vaardigheden. In de opleiding komen vaardigheden in iedere periode terug, middels practica die parallel aan de theorieblokken gegeven worden. Zo wordt Klinische Psychologie gecombineerd met psychodiagnostische vaardigheden en parallel aan Arbeids- en Organisationspsychologie vinden practica debatvaardigheden en trainersvaardigheden plaats. In bachelorjaar 1 en bachelorjaar 2 vindt schrijfonderwijs plaats. Voor dit schrijfonderwijs, evenals voor de psychodiagnostische vaardigheden en de gespreksvaardigheden, maakt de opleiding gebruik van ICT: er zijn ViPs (Vaardigheden in de Psychologie) ontwikkeld waarmee studenten in een digitale omgeving de vaardigheden oefenen. Voor het schrijfonderwijs geldt dat studenten stapsgewijs met deze vaardigheden aan de slag gaan en tussentijds feedback ontvangen, zowel vanuit het ViP-programma als van tutoeren. In de gesprekken met de commissie geven studenten aan dat zij deze ViP's actief dienen te doorlopen om hun practica te halen. De kwaliteit van de tussentijdse feedback varieert per tutor, maar studenten hebben in algemene zin wel het idee dat zij goede schrijfvaardigheden ontwikkelen. Voor de ontwikkeling van gespreksvaardigheden zijn ook ViP's ontwikkeld. Daarnaast heeft de opleiding zogenaamde 'smartrooms' tot haar beschikking, waarin studenten met moderne opname- en afspeelapparatuur hun gespreks- en presentatievaardigheden kunnen oefenen. De commissie heeft tijdens een rondleiding een dergelijke smartroom bezocht. Zij heeft vastgesteld dat deze faciliteiten op een innovatieve manier een goede bijdrage leveren aan de ontwikkeling van gespreksvaardigheden van studenten.

Studeerbaarheid

De commissie heeft met studenten gesproken over de studeerbaarheid van het programma en de eventuele struikelblokken die zij ervaren. Zij geven aan dat zij het programma goed studeerbaar vinden. Er zijn wel verschillen in de tijd die studenten wekelijks aan de studie besteden, maar gemiddeld lijkt dit overeen te komen met de geplande studielast. Doordat er in de onderwijsgroepen actief deelgenomen dient te worden, worden studenten gestimuleerd continu te studeren. Tutores beoordelen de individuele deelname van studenten in de discussies en spreken indien nodig studenten hier op aan.

Het aantal contacturen is door de opleiding bewust vrij laag gehouden. Uit onderzoek blijkt dat een hoger aantal contacturen niet tot betere studieresultaten leidt. De opleiding wil studenten voldoende tijd voor zelfstudie geven. Het aantal contacturen is gemiddeld ongeveer twaalf uren per week. Deze zijn verdeeld over twee onderwijsgroepen, een hoorcollege en een practicum per week.

De commissie heeft studenten gevraagd of er struikelvakken zijn in het programma. Zij geven aan dat het niveau van de opleiding goed aansluit op het niveau van het vwo. Echte knelpunten ervaren zij niet. Statistiek wordt weliswaar door sommigen als lastig ervaren, maar wat de studenten betreft is er voldoende begeleiding om dit vak te halen. Tevens maakt het systeem van compensatoir toetsen het mogelijk dat studenten een onvoldoende voor een vak kunnen laten staan en compenseren met een ander hoger cijfer. De commissie concludeert uit de gesprekken met studenten dat het programma goed studeerbaar is en dat studenten voldoende gestimuleerd worden om tijd in hun studie te investeren.

De rendementen van de opleiding zijn weergegeven in het zelfevaluatie rapport. Gemiddeld valt na het eerste jaar circa 25% van de studenten (subgroep VWO instroom) uit. Na het eerste jaar vallen er minder studenten uit, in totaal bedraagt de uitval in de bacheloropleiding circa 30%. De opleiding heeft in het studiejaar 2011-2012 een start gemaakt met het systeem 'Nominaal is normaal'. Dit betekent dat studenten in hun eerste en tweede bachelorjaar alle studiepunten moeten halen. Halen zij deze in het eerste jaar niet, dan moeten zij de opleiding verlaten. Het Bindend Studie Advies (BSA) in het eerste jaar is dus 60 EC. In het tweede jaar dienen studenten (delen van) het jaar over te doen wanneer zij niet alle 60 EC behalen. De EUR kiest hiervoor omdat bachelorstudenten in het algemeen circa vijf jaar over hun studie doen. Studenten blijken te gaan presteren naar de gestelde norm. Met het verhogen van die norm naar 60 EC wordt voorkomen dat studenten met een achterstand aan een volgend studiejaar beginnen. De opleiding hoopt op deze wijze het studietempo te verhogen. Uit de eerste resultaten van 'Nominaal is normaal' blijkt dat dit inderdaad gebeurt. Haalde voorheen 53% van de studenten alle studiepunten in het eerste jaar, in 2010-2011 was dit 75%, meer nog dan het percentage dat in het jaar ervoor alle punten van het eerste jaar behaalde binnen twee jaar (69%). De commissie constateert dat de rendementen van de bacheloropleiding vooralsnog gemiddeld zijn voor een Psychologieopleiding. Het nieuwe systeem 'Nominaal is normaal' lijkt deze rendementen wat betreft studietempo positief te beïnvloeden.

Naast het aanscherpen van de eisen om te stimuleren dat studenten nominaal studeren, heeft de opleiding ook initiatieven genomen om de begeleiding van studenten gedurende de bacheloropleiding te intensiveren. De opleiding hanteert voor het eerste jaar een systeem waarmee studenten met onvoldoende prestaties al in de eerste drie maanden van de studie worden gesignaleerd. Deze studenten worden uitgenodigd voor een gesprek met een van de studieadviseurs van de opleiding. Signalering vindt plaats op basis van studieresultaten, absentieregistraties door tutores en beoordelingen van het professioneel gedrag in de onderwijsgroepen. In het gesprek met de studieadviseur worden de oorzaken voor de achterblijvende studieresultaten besproken. Zaken als motivatie, studievaardigheden en persoonlijke omstandigheden komen aan bod. In het gesprek dat de commissie voerde met studieadviseurs gaven zij aan over verschillende instrumenten te beschikken om oorzaken te achterhalen en aan te pakken, waaronder testmateriaal en cursussen studievaardigheden. In de praktijk blijkt 75% van deze studenten te reageren op de oproep van de studieadviseur. Daarnaast komen sommige studenten, ook in latere studie jaren, uit zichzelf of via hun tutor bij de studieadviseurs terecht.

Curriculum masteropleiding

De masteropleiding is wat betreft het cursorisch onderwijs volgens hetzelfde onderwijskundig concept opgezet als de bacheloropleiding. Dit betekent dat de vakken in blokken van vijf weken worden aangeboden, waarbij een theorievak (5 EC) parallel met een verwant practicum (2 EC) is geprogrammeerd. De masteropleiding kent zoals eerder vermeld vijf verschillende specialisaties: Klinische psychologie, Klinische Kinder- en Jeugdpsychologie, Arbeids- en

Organisatiepsychologie, Brein & Cognitie en Psychologie van Leren en Presteren. Voor de laatste drie programma's geldt dat sinds het studiejaar 2010-2011 alle materialen Engelstalig zijn en dat de colleges in het Engels gegeven worden wanneer er internationale studenten deelnemen. Dit maakt deze programma's toegankelijk voor internationale studenten. Vooral nog vormen zij slechts een klein aantal van de masterstudenten. De commissie oordeelt positief over het aanbieden van Engelstalig onderwijs in de masteropleiding. Zij constateert dat hiermee een internationaal perspectief aan de opleiding toegevoegd wordt, een potentiële versterking van de opleiding in de ogen van de commissie.

De masterprogramma's beslaan in de eerste drie blokken cursorisch onderwijs met programma-specifieke vakken. Deze vakken bieden verdieping ten opzichte van de opgedane kennis en vaardigheden in het algemene bachelorprogramma en het voorsorteertraject. In het vierde blok van het masterjaar staat een statistiekvak geprogrammeerd waarmee studenten geavanceerde methoden leren die zij vervolgens in hun masterthese kunnen toepassen. De laatste vier blokken van het masterjaar zijn bestemd voor de masterthese en eventueel een praktijkstage (totaal 32 EC). Alle specialisatievakken zijn verplichte vakken, het masterprogramma bevat geen keuzeruimte voor studenten. Een overzicht van het mastercurriculum is opgenomen in bijlage 4.

Onderstaand volgt een toelichting op de inhoud van de specialisaties binnen de masteropleiding zoals weergegeven in het zelfevaluatie rapport.

De masterspecialisatie Klinische psychologie richt zich op psychopathologie bij volwassenen en daarbij staat de wetenschappelijke benadering centraal. Waar er in de bachelorfase uitgebreid algemene klinische psychologie wordt gedoceerd, ligt binnen de masteropleiding de nadruk op complexere vormen van psychopathologie en verwante problemen. Studenten kunnen hun praktijkstage binnen de specialisatie Klinische psychologie uitbreiden met 7 EC, om daarmee te voldoen aan de ingangseisen voor de opleiding tot GZ-psycholoog.

De masterspecialisatie Klinische Kinder- en Jeugdpsychologie richt zich op psychopathologie bij kinderen en adolescenten. In dit programma wordt vanuit de normatieve (neuro)cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen en jeugdigen, uitgebreid de verstoorde ontwikkeling bestudeerd. Hierbij komen de stoornissen aan bod die zich veelal in de kindertijd aandienen, zoals leerstoornissen (bijvoorbeeld dyslexie), ontwikkelingsstoornissen (zoals autismespectrumstoornissen) en gedragsstoornissen (bijvoorbeeld aandachtstekort-stoornis met hyperactiviteit). Tevens wordt aandacht besteed aan diagnostiek en behandeling van deze problematiek, waarbij sterk de nadruk ligt op het gebruik van wetenschappelijke inzichten in de dagelijkse klinisch-psychologische praktijk.

De specialisatie Arbeids- en Organisatie Psychologie richt zich op twee grote werkgerelateerde thema's uit de psychologie, namelijk welzijn en werkprestaties. De nadruk in het programma ligt op de positieve organisatiepsychologie, waarin de relatie tussen bevlogenheid, welzijn en werkprestatie centraal staat. Het programma is gebaseerd op de laatste stand van zaken in dit gebied van de psychologie, waarbij docenten gebruikmaken van het eigen onderzoek in het curriculum.

Het programma van de specialisatie Brein en Cognitie richt zich op de theoretische en methodologische beginselen en recente ontwikkelingen op het gebied van cognitieve processen en hun neurale substraten. De cognitieve neurowetenschappen vormen een centrale component van de moderne psychologie die tal van andere deelgebieden van de psychologie informeert, zoals bijvoorbeeld de klinische, sociale, onderwijs- en ontwikkelingspsychologie. Het programma biedt

een samenhangend pakket van vakken, waarin soms het accent ligt op cognitieve processen en soms op biologische aspecten. In elk blok komt de relatie tussen brein en cognitie aan de orde.

Het masterprogramma Psychologie van Leren en Presteren richt zich niet alleen op de omgeving waarin iets optimaal geleerd kan worden, maar ook op de vraag wat een individu (van zeer jong tot zeer oud) moet doen ten einde zich zo goed mogelijk te (blijven) ontwikkelen. Er wordt veel gebruik gemaakt van de inzichten uit de cognitieve, sociale en ontwikkelingspsychologie. Deze centrale thema's zijn reeds geïntroduceerd in de bachelorfase van de opleiding en worden in de masterfase verder uitgediept aan de hand van drie specialistische blokken.

Samenhang

De samenhang wordt per masterprogramma bewaakt. Zo is er binnen de klinische afstudeerspecialisatie voor gekozen om de relatief eenvoudige psychopathologie en diagnostiek aan de orde te stellen in het voorsorteertraject van de bacheloropleiding. De complexere problematiek en behandeling komen aan de orde in de blokken van het masterprogramma. Het programma Brein & Cognitie is sterk gericht op onderzoek. Ieder blok komt een ander thema aan de orde, waarbij de rode draad wordt gevormd door het behandelen van het thema vanuit zowel het brein-perspectief als het cognitie-perspectief. Bij het programma Psychologie van Leren en Presteren leren studenten eerst om onderwijsinnovaties vanuit multidisciplinair onderzoek te herkennen. Vervolgens gaat het op programma in op het evalueren van bestaande innovaties en hoe de vaardigheden van leerlingen zo goed mogelijk verbeterd kunnen worden. Bij Arbeids- en Organisationspsychologie komen de drie pijlers van deze discipline terug in het voorsorteertraject in de bacheloropleiding. In het masterprogramma van deze specialisatie vormen de thema's 'welzijn' en 'werkprestaties' de kern van het programma. Daarbij richt het programma zich op individuele verschillen in werkprestaties. De macro-benadering van organisatieleer vormt geen onderdeel van het masterprogramma, om zo onderscheidend te zijn van andere programma's en van bedrijfskundige opleidingen die aan de EUR worden aangeboden.

De commissie heeft de programma's van de masterspecialisaties bestudeerd, evenals de informatie met betrekking tot de relatie tussen de cursussen en de eindtermen van de masteropleiding. De commissie ziet duidelijk dat de programma's ieder een samenhangend geheel vormen van verdiepende kennis en vaardigheden in de discipline.

Uit zowel de gesprekken die de commissie met studenten van de masteropleiding voerde, als uit de curriculumevaluatie die de opleiding houdt onder masterstudenten blijkt dat studenten over het algemeen zeer tevreden en enthousiast zijn over de opleiding. Zij waarderen de vakinhouden sterk. Wel geven studenten in gesprekken en in de curriculumevaluatie aan dat wat hen betreft er nog meer aandacht besteed kan worden aan de beroepspraktijk en de vaardigheden die daar nodig zijn. Om hieraan tegemoet te komen zet de opleiding in toenemende mate docenten in die in deeltijd werkzaam zijn in de beroepspraktijk. Zij kunnen in de onderwijsgroepen de besproken theorieën steeds koppelen aan hun eigen praktijkervaringen.

De relatie met onderzoek in de masteropleiding wordt deels gelegd door de vaste staf die het curriculum verzorgt. Zij zijn allen gepromoveerd en actief als wetenschappelijk onderzoeker, zo meldt de kritische reflectie. Verder volgen de studenten nog een blok M&T onderwijs, waarna zij in een onderzoeksstage hun scriptie schrijven. De onderwerpen voor de afstudeerscripties worden aangeboden in de digitale stagedatabase van de opleiding. Studenten nemen vervolgens zelf contact op met de docent die de onderzoeksstage aanbiedt. In de scriptie doorlopen studenten de gehele onderzoeksproces: vraagstelling, literatuurstudie, hypothesevorming,

dataverzameling, analyse en rapportage. De commissie constateert dat de relatie met onderzoek in voldoende mate aanwezig is in de masteropleiding.

Studielast

In gesprekken met studenten heeft de commissie vernomen dat studenten de studielast van de masteropleiding in balans vinden. De opleiding is niet te zwaar en doordat studenten gestimuleerd worden om extra artikelen te bestuderen binnen hun eigen specialisatie, kunnen zij waar mogelijk extra tijd in hun studie investeren. Studenten die daarnaast nog extra onderzoeksvaardigheden willen ontwikkelen en zeer gemotiveerd zijn om als wetenschappelijk onderzoeker te gaan werken, kunnen zich aanmelden voor het tweejarige Advanced Research Programme. Dit programma is geen officiële tweejarige researchmaster, maar biedt studenten aanvullende modules om hun onderzoeksvaardigheden en methodologische kennis verder te ontwikkelen. Deze studenten lopen mee met een senior-onderzoeker van de specialisatie-richting en nemen deel aan maandelijkse onderzoeksbesprekingen. Studenten volgen in het eerste jaar het reguliere masterprogramma, aangevuld met vier extra modules, in het tweede jaar volgen zij nog vier modules, voeren een extra onderzoek uit en werken voor twee dagen per week als tutor voor de opleiding.

De gemiddelde studieduur in de masteropleiding is circa twintig maanden. In gesprekken geven docenten en studenten aan dat de uitloop in de masteropleiding met name ontstaat bij de verlengde praktijkstages van studenten in de klinische afstudeerspecialisaties. De meerderheid van de studenten in die richtingen kiest voor een verlengde stage. Het vinden van een geschikte praktijkstage is lastig voor de studenten in deze specialisaties omdat hier slechts een beperkt aantal plekken voor beschikbaar is. Zowel studenten als docenten melden dit in de gesprekken met de commissie. Er is een interne stage-coördinator die werkt aan het verruimen van het aanbod en aan het stimuleren van studenten om zelf tijdig op zoek te gaan naar een geschikte stageplek. Desondanks lukt dit niet iedere student en lopen sommigen als gevolg daarvan vertraging op in de opleiding. De commissie constateert dat het realiseren van voldoende stageplekken aandacht vraagt van de opleiding. Ook bij het schrijven van de masterscriptie komt uitloop voor. De opleiding probeert dit te voorkomen door docenten actief contact te laten zoeken met studenten die vertraging dreigen op te lopen. In de praktijk blijkt ook dat studenten die bezig zijn met hun masterscriptie vaker werken naast hun onderzoekswerkzaamheden. Ook externe scripties hebben vaker het risico op uitloop, doordat studenten voor de dataverzameling afhankelijk zijn van de externe partij. Bijlage 5 bevat een overzicht van de instroom, doorstroom en uitstroom van de masteropleiding Psychologie.

De commissie heeft kennis genomen van de studieduur en de opgegeven studiebelasting. Zij is van oordeel dat de studielast voor studenten niet te zwaar is en dat er voldoende mogelijkheden zijn om de studie waar gewenst te intensiveren. Zij heeft kennis genomen van de gemiddelde studieduur en is van mening dat de vertraging die studenten in de opleiding oplopen te verklaren is. Zij concludeert dat er geen redenen zijn om aan te nemen dat de vertraging ontstaat doordat de studielast te hoog is.

Personeel

Het zelfevaluatie-rapport bevat een overzicht van de aan de opleiding verbonden staf. Alle vaste stafleden zijn gepromoveerd en actief als onderzoeker. In een recente onderzoeksvisite is gebleken dat de onderzoekskwaliteit die aanwezig is binnen het Instituut voor Psychologie van de EUR zeer goed tot excellent is. Vaste stafleden hebben een onderwijstaak van 55% van hun aanstelling. Een aantal vaste stafleden combineren hun functie bij de EUR met een functie in de beroepspraktijk, bijvoorbeeld als therapeut, adviseur of praktijkopleider.

Voor alle vaste stafleden geldt dat zij dienen te beschikken over de BasisKwalificatie Onderwijs (BKO). Een deel van de staf heeft een BKO-traject afgerond, zo meldt de zelfevaluatie, de overige vaste staf heeft hiervoor vrijstelling gekregen op basis van eerder verworven competenties. Voor stafleden met een tijdelijk contract geldt dat zij een BKO-traject dienen te doorlopen voordat zij een vaste aanstelling kunnen krijgen. Gezien het specifieke onderwijsconcept dat de opleiding hanteert, is er in het BKO traject een specifiek PGO-BKO opgenomen dat docenten traint in het ontwerpen en verzorgen van onderwijs in een PGO-omgeving.

Kenmerkend voor de inrichting van het psychologie-onderwijs aan de EUR is dat een groot deel van de uitvoering van het onderwijs belegd is bij tutores. Dit zijn junior-docenten met een tijdelijke, parttime aanstelling, veelal recent afgestudeerde psychologen. Deze tutores verzorgen de onderwijsgroepen waaraan studenten twee maal per week deelnemen. Ter voorbereiding op het werk als tutor volgen nieuwe tutores een driedaagse training. Tijdens de onderwijsblokken beschikken zij over een tutoreshandleiding per vak die is opgesteld door de blokcoördinator. Deze coördinator is een seniordocent. De blokcoördinator bespreekt wekelijks met alle tutores het verloop van het onderwijs. Door de inzet van tutores is het voor de EUR mogelijk om een groot deel van de contacturen te realiseren in kleine groepen van maximaal twaalf studenten.

De onderwijstaak van de seniorstaf en promovendi en de aanstelling van tutores tellen op tot een totale onderwijscapaciteit van 35,65 FTE. Dit komt neer op een student - docentratio van 1 : 30,7, iets ruimer dan gemiddeld voor psychologieopleidingen in Nederland.

Uit de gesprekken die de commissie voerde met studenten en alumni blijkt dat zij de kwaliteit van docenten waarderen. Specifiek heeft de commissie ook vragen gesteld over de waardering van studenten voor de tutores. Zij geven aan dat zij in het algemeen zeer tevreden zijn over de kwaliteit van de tutores. De contacten zijn laagdrempelig. Ook vullen studenten na ieder blok verplicht een evaluatie in. Dit maakt het voor het opleidingsmanagement mogelijk om de studentoordelen over tutores continu te volgen. Wanneer de evaluaties daar aanleiding toe geven, kan het management ingrijpen. Het management geeft aan dat de tutores training en de wekelijkse overleggen met tutores een belangrijke kwaliteitswaarborg zijn en dat zij zeer tevreden zijn over het functioneren van het tutoresysteem. De commissie onderschrijft deze aandacht voor de kwaliteit van tutores, zij zijn een belangrijk fundament onder het didactisch concept, permanente aandacht voor de kwaliteit van de tutores is volgens de commissie van groot belang. In algemene zin blijkt uit curriculumevaluaties dat studenten zeer tevreden zijn over de kwaliteit van en communicatie met docenten: in de kritische reflectie is opgenomen dat studenten hiervoor een score 4,4 op een vijfpuntschaal toekennen.

Opleidingsspecifieke voorzieningen

Tijdens het visitatiebezoek heeft de commissie een rondleiding gekregen om zo een indruk te krijgen van de materiële voorzieningen die de opleiding tot haar beschikking heeft.

Zoals eerder beschreven beschikt de opleiding over diverse zogenaamde ‘smartrooms’ die speciaal zijn ingericht voor de PGO-onderwijsgroepen. De ruimtes zijn uitgerust met smartboard en opnameapparatuur waarmee presentaties en gespreksvaardigheden gefaciliteerd worden. Opnames, aantekeningen en presentaties worden direct na een onderwijsgroep automatisch online beschikbaar gesteld voor de betrokken studenten.

Het digitale platform PsyWeb is speciaal ontwikkeld voor de opleiding. Naast informatievoorziening over cursussen, toetsing en docenten is het platform ook ingericht om communicatie tussen studenten en met docenten en commissies te faciliteren. Verder is

kenmerkend voor deze elektronische leeromgeving dat er ook een aantal didactische toepassingen aan zijn gekoppeld. De eerder genoemde opnames en presentaties zijn beschikbaar via PsyWeb, evenals aanvullende informatiebronnen zoals artikelen. Ook zijn er via PsyWeb zogenaamde 'ZAP's' (Zeer Actieve Psychologie) beschikbaar. Dit zijn digitale demonstraties van psychologische experimenten en fenomenen. Studenten kunnen deze ZAP's zelfstandig doorlopen.

De commissie heeft tijdens de rondleiding een aantal laboratoria bezocht die gebruikt worden. In de diverse laboratoria zijn onder andere eye-tracking en EEG faciliteiten. Studenten kunnen in het kader van hun afstudeeronderzoeken gebruik maken van de laboratoriumfaciliteiten. Ook nemen zij gedurende hun opleiding deel als proefpersoon in experimenten in de laboratoria. De commissie beoordeelt de aanwezige voorzieningen positief, deze leveren een stimulerende bijdrage aan het onderwijs en onderzoek van studenten.

Overwegingen

Bacheloropleiding en masteropleiding Psychologie

De commissie heeft kennis genomen van de wijze waarop de opleidingen haar onderwijs in de psychologie hebben ingericht. Het PGO-systeem heeft hier een grote invloed op. De commissie is positief over de kleinschaligheid die hiermee wordt gerealiseerd, evenals de wijze waarop studenten met het PGO gestimuleerd worden in het actief omgaan met de aangeboden stof. De commissie is van oordeel dat de inrichting van het onderwijs goed doordacht is. Studenten en docenten zijn zeer gemotiveerd en positief over de omgeving waarin zij studeren en werken.

De commissie heeft vastgesteld dat in de wijze waarop volgens het PGO systeem theorieën worden bestudeerd zorgt voor een goede balans tussen theorie en praktijk: theorieën en concepten worden steeds bestudeerd vanuit een relevant praktijkprobleem of een wetenschappelijk probleem. Het parallel aanbieden van een theorievak en een gerelateerd practicum draagt in de ogen van de commissie bij aan deze balans tussen theorie en praktijk en aan de samenhang van het programma.

De commissie constateert dat er een goede docentstudentratio wordt gerealiseerd, mede door de inzet van tutores. De contacturen zijn weliswaar beperkt tot circa twaalf uren per week, maar door het kleinschalige onderwijsconcept zijn ze docent intensief. De opleiding kiest hier bewust voor om studenten voldoende tijd voor zelfstudie te laten behouden. De commissie heeft vastgesteld dat de opleidingen erin geslaagd zijn om het relatief grote aantal zelfstudie-uren goed te structureren en studenten te stimuleren en faciliteren in het zelfstandig studeren. De commissie onderschrijft de ruime aandacht van het management voor de kwaliteit van de tutores. Mede door de inzet en begeleiding van tutores slaagt de opleiding erin het intensieve PGO-onderwijs te realiseren. Zij concludeert uit de gesprekken met studenten en docenten, uit de resultaten van studentevaluaties en uit de informatie over de samenstelling van de staf dat de kwaliteit van de docenten goed is.

Het didactisch concept wordt mede mogelijk gemaakt door goede voorzieningen zoals smartrooms, digitale practica en een uitgebreide elektronische leeromgeving. De commissie waardeert de moderne faciliteiten die ter beschikking staan van studenten en docenten. Deze dragen bij aan de stimulerende leeromgeving voor studenten.

Bacheloropleiding Psychologie

De commissie concludeert dat de bacheloropleiding een samenhangend programma biedt dat studenten in de gelegenheid stelt om de eindtermen van de opleiding te realiseren. Zij constateert dat er een duidelijke opbouw zit in de complexiteit van de aangeboden stof. Het eerste jaar van

de opleiding biedt een inleiding in de verschillende disciplines van de psychologie waarop in de verdere opleiding verdieping wordt aangebracht.

De commissie stelt vast dat het programma goed studeerbaar is. Studenten geven aan regelmatig te studeren en geen struikelvakken te ervaren. Studenten die wel tegen problemen aanlopen worden vroegtijdig gesignaleerd en begeleid, de commissie concludeert dat de opleiding ruime aandacht besteedt aan het volgen en stimuleren van de studievoortgang. De rendementen van de opleiding zijn goed maar niet opvallend goed. De eerste resultaten van de verhoogde BSA-norm naar 60 EC lijken deze rendementen positief te beïnvloeden.

De commissie heeft het curriculum van de opleiding bestudeerd en hieruit opgemaakt dat de leerdoelen per cursus met het geboden curriculum, de kwaliteit van de docenten en de aanwezige faciliteiten en dat hiermee de eindtermen behaald kunnen worden met het doorlopen van het curriculum.

Masteropleiding Psychologie

De commissie heeft vastgesteld dat de vijf verschillende masterspecialisaties gedegen zijn opgebouwd. In combinatie met de voorsorteertrajecten in het derde jaar van de bacheloropleiding bieden zij een duidelijke verdieping aan in de kennis en vaardigheden die studenten ontwikkelen in één van de disciplines. De commissie moedigt de ingezette versterking van de praktijkgerichtheid van de opleiding aan.

De aangeboden vakken bieden in combinatie met de afstudeerscriptie en de mogelijkheid voor een praktijkstage voldoende waarborgen om de eindtermen te behalen. Wel vraagt de commissie aandacht voor het realiseren van voldoende stageplekken voor de studenten in de klinische afstudeerspecialisaties.

Conclusie

Bacheloropleiding Psychologie: de commissie beoordeelt Standaard 2 als goed.

Masteropleiding Psychologie: de commissie beoordeelt Standaard 2 als goed.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting:

Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

Toetsstelsel

Zoals eerder beschreven onder standaard 2 hanteren de opleidingen een toetsstelsel dat een aantal onderscheidende kenmerken heeft:

- Studenten kunnen in ba-1 en ba-2 onvoldoendes compenseren. Hun gemiddelde cijfer over een studiejaar moet een 6,0 zijn, cijfers tussen 4,0 en 6,0 kunnen zij compenseren met andere resultaten uit hetzelfde studiejaar.

- De opleiding biedt beperkte herkansingsmogelijkheden aan. Studenten kunnen twee van de acht theorievakken en twee van de acht vaardigheidsvakken herkansen in de zomerperiode aan het einde van een studiejaar.
- In bachelorjaar 1 en jaar 2 dienen studenten alle 60 EC te behalen om door te kunnen gaan naar het volgende studiejaar. Voor de masteropleiding geldt een harde knip: studenten dienen hun volledige bacheloropleiding af te ronden voordat zij aan de masteropleiding kunnen beginnen.

De opleiding beoogt met dit systeem het gemiddelde studietempo te verhogen, met behoud van het kwaliteitsniveau. In het zelfevaluatie-rapport is toegelicht dat de compensatieregeling niet betekent dat er lagere eisen worden gesteld aan studenten: zij hebben minder herkansingsmogelijkheden dan bij andere psychologieopleidingen en zij dienen een hoger gemiddeld cijfer te realiseren: een 6,0 in plaats van een 5,5.

De commissie heeft kennis genomen van de resultaten van dit nieuwe toetsstelsel en heeft geconcludeerd dat het studietempo inderdaad lijkt te verbeteren. De commissie heeft met het opleidingsmanagement gesproken over het risico dat studenten in dit toetsstelsel onvoldoendes laten staan voor struikelvakken zoals statistiek, waardoor zij op dat vlak onvoldoende vaardigheden opdoen om de eindtermen te realiseren. Het management heeft aangegeven dat er slechts een beperkt aantal studenten met onvoldoendes voor statistiek doorstromen in de studie. Het management is zich bewust van dit risico en volgt deze groep daarom nauwlettend. De commissie concludeert dat het management voldoende aandacht heeft voor het bewaken van het niveau van de studenten.

In de opleidingen worden diverse toetsvormen gehanteerd. Ten eerste wordt ieder blok afgesloten met een schriftelijke toets. Deze bestaat veelal uit een combinatie van meerkeuze en open vragen. De commissie heeft tijdens het bezoek een door de opleiding beschikbaar gestelde selectie van bloktoetsen bestudeerd. Zij is van oordeel dat de kwaliteit van de toetsen goed is. De commissie waardeert de aanvulling van meerkeuzetoetsen met open vragen en de diversiteit in toetsing die hiermee bereikt wordt. Naast de bloktoetsen vindt ook toetsing plaats van de practica. De vorm hiervan wordt bepaald door de practicumcoördinator. Dit zijn verslagen, opdrachten, beoordeling van professioneel gedrag, SPSS-toetsen of vaardigheidsvoortgangstoetsen. Een onderdeel van de toetsing is de beoordeling van het professioneel gedrag van studenten in de onderwijsgroepen, zoals beschreven onder standaard 2. Hiervoor gebruiken tutores een standaard beoordelingsformulier. Studenten gaven aan in gesprek met de commissie dat zij tevreden zijn over de feedback die zij krijgen op hun werk en professioneel gedrag. De commissie is van mening dat deze toetsing van professioneel gedrag studenten stimuleert om actief te studeren en deel te nemen aan de onderwijsgroepen.

Examencommissie

In het bewaken van de kwaliteit van de toetsing heeft de examencommissie een belangrijke rol. De commissie heeft tijdens het bezoek gesproken met een vertegenwoordiging van de examencommissie. Ten behoeve van de kwaliteit van de toetsing en beoordeling schrijft de examencommissie voor dat iedere toets door een andere docent dan de vakcoördinator beoordeeld wordt. De examencommissie heeft onlangs nieuwe maatregelen ter bevordering van de kwaliteit van toetsen ingevoerd. Dit houdt onder meer in dat toetsen vooraf digitaal aangeleverd moeten worden aan de examencommissie, voorzien van een toetsmatrice waarin de relatie tussen de leerdoelen en toets items wordt gelegd.

Alle toetsen worden direct na afloop geanalyseerd met het examen-monitorsysteem. Hierin wordt gekeken naar rendementen, gemiddelden, cesuurbepaling, betrouwbaarheid en

studentenevaluatie. Wanneer deze gegevens daar aanleiding toe geven onderneemt de examencommissie actie. Dit kan inhouden dat zij zelf aanpassingen verricht aan de toets of de beoordeling. In sommige gevallen gaan zij met docenten in gesprek over de toetskwaliteit. De bevordering van toetskwaliteit vindt ook plaats in de trainingen van de BKO: deze bevat het onderdeel 'deskundigheidsbevordering op het gebied van toetsen'.

De kwaliteitsbewaking van de bachelor- en masterscripties door de examencommissie vindt plaats op basis van cijferverdelingen. Verder geeft de examencommissie aan dat de kwaliteitsbewaking voldoende is ondervangen door de beoordelingsprocedure die de opleiding hanteert. Alle opdrachten en scripties worden door middel van Ephores op plagiaat gecontroleerd. Deze controle is toegelicht op PsyWeb. Volgens de commissie zou het goed zijn om deze procedure ook op te nemen in de studiegids.

De commissie heeft kennis genomen van de activiteiten van de examencommissie in het bewaken van de kwaliteit van toetsing. Zij is van mening dat de commissie goed functioneert en dat zij de kwaliteit van tentamens voldoende bewaakt. De commissie moedigt de introductie van toetsmatrices aan, zij is van mening dat hierdoor in de toekomst de relatie tussen leerdoelen en toetsing kan verbeteren. De commissie heeft de examencommissie gevraagd of zij ook steekproefsgewijs theses lezen en controleren of er een goede beoordeling heeft plaatsgevonden. Dit is nu niet het geval. De commissie beveelt aan om, aanvullend op de huidige werkzaamheden, op proactieve wijze de beoordeling van scripties steekproefsgewijs te controleren.

Gerealiseerd eindniveau

Om het gerealiseerde eindniveau van beide opleidingen te beoordelen, heeft de commissie voorafgaand aan het bezoek 15 bachelorscripties en 15 masterscripties bestudeerd. Deze werden door de secretaris van de commissie uit de door de opleiding aangeleverde lijst van afstudeerwerken van de afgelopen twee jaar geselecteerd, conform de voorwaarden die de voorzitter had gesteld. Deze voorwaarden hielden in dat de opgevraagde afstudeerwerken verspreid zijn afgerond over de afgelopen twee jaar, dat de hoogte van de beoordelingen van de werken gespreid was en dat de selectie recht deed aan de studentenaantallen van de desbetreffende specialisatie. Van alle specialisaties heeft de commissie minimaal twee werken bestudeerd, waarvan ten minste één met een hoog cijfer, en één met een laag cijfer. De commissie heeft geconstateerd dat de selectie van de door haar bestudeerde scripties voldeed aan deze criteria.

Bacheloropleiding Psychologie

De bacheloropleiding wordt afgesloten met een bachelorscriptie. Deze geldt als een belangrijke indicator van het realiseren van het gewenste eindniveau door de student. Het doel van de scriptie is dat studenten in staat zijn om een wetenschappelijke vraagstelling te beantwoorden door middel van literatuuronderzoek en/of eenvoudig empirisch onderzoek.

Docenten bieden voor de bachelorscripties onderwerpen aan. Studenten werken individueel aan de bachelorscriptie, onder begeleiding van een docent van de vaste wetenschappelijke staf. Beoordeling vindt plaats door twee beoordelaars die onafhankelijk van elkaar een beoordelingsformulier invullen en een cijfer toekennen. Ze stellen vervolgens in overleg het eindcijfer vast. De criteria waarop scripties beoordeeld worden zijn vooraf bekend:

- heldere opbouw en structuur;
- duidelijke inleiding en probleemstelling;
- concrete en eenduidige hypothese(n)/vraagstelling;
- relevantie van onderzoek;

- selectie en verwerking van bronnen;
- conclusies en onderbouwing ervan;
- taalgebruik en lay-out;
- initiatief en zelfstandigheid;
- inzicht en vakinhoud.

In het geval van een empirisch onderzoek gelden ook de criteria:

- argumentatie keuze en gebruik van methode;
- keuze en uitvoering van analysetechnieken.

De commissie heeft de kwaliteit van de door haar bestudeerde bachelorscripties beoordeeld. Zij is positief over de structurele, inzichtelijke en uitgebreide beoordelingsformulieren die bij iedere scriptie beschikbaar zijn. De commissie stelt vast dat scripties voldoen aan het niveau dat van een bachelor eindwerk mag worden verwacht. Wel merkt de commissie op dat in veel gevallen er geen uitvoerige verantwoording is opgenomen van de selectie van de gebruikte literatuur en data. Dit zou meer gestimuleerd moeten worden, verantwoording is immers onderdeel van een wetenschappelijke aanpak.

De bacheloropleiding Psychologie krijgt voor de meeste studenten een vervolg in een masteropleiding Psychologie. Gegevens over arbeidsmarktperspectief na afronding van de bacheloropleiding zijn niet bekend bij de opleiding.

Masteropleiding Psychologie

Studenten in de specialisaties Klinische Psychologie, Klinische Kinder- en Jeugdpsychologie, Psychologie van Leren en Presteren en Arbeids- en Organisationspsychologie kunnen een deel van hun afstudeerwerk (32 EC) invullen met een praktijkstage. Praktijkstages worden begeleid door een instituutsbegeleider en een instellingsbegeleider.

De beoordeling van de praktijkstage is gebaseerd op de beoordeling van het stageverslag, de stagebeoordeling van de instellingsbegeleider en de aanwezigheid en actieve deelname aan twee intervisiebijeenkomsten met medestudenten. Studenten stellen aan het begin van de stageperiode een stagewerkplan op waarin de aard van de stage, de stagedoelstellingen en werkzaamheden worden toegelicht. Dit werkplan dient afgetekend te worden voor de start van de stage. In het stageverslag reflecteren studenten op het verloop van de stage en op de gestelde en behaalde doelen uit het stagewerkplan.

De commissie heeft tijdens het bezoek een aantal praktijkstageverslagen bestudeerd. Zij is van oordeel dat deze goede reflecties op het verloop en leerproces bevatten. De verslagen bevatten echter geen verbinding van de werkzaamheden met theoretische achtergronden die in de studie zijn geleerd. De commissie adviseert om studenten in de praktijkstageverslagen hier wel aandacht aan te laten besteden om hen zo een duidelijke koppeling tussen theorie en praktijk te laten leggen. Dit sluit aan bij de opzet van de rest van het programma, waarbij koppeling tussen theorie en praktijk een centraal uitgangspunt is.

Met de masterscriptie toont een student aan te beschikken over kennis van het gekozen specialisatiegebied en van onderzoeksmethoden en statistiek op een geavanceerd niveau. De scriptie vormt een zelfstandig te verrichten wetenschappelijk onderzoek, waar mogelijk gerapporteerd in de vorm van een wetenschappelijk artikel dat kan worden aangeboden aan een internationaal tijdschrift. Studenten verrichten het onderzoek individueel, onder begeleiding van

een staffid van het Instituut voor Psychologie. De masterscriptie wordt voorafgegaan door een onderzoeksopzet die wordt beoordeeld door twee beoordelaars. In de zelfevaluatie staan de volgende beoordelingscriteria voor de onderzoeksopzet weergegeven:

- Theoretische context;
- Formulering doel van het onderzoek;
- Formulering onderzoeksvraagstelling;
- Hypotheses;
- Operationalisatie van de variabelen;
- Meetinstrumenten;
- Methode van dataverzameling;
- Onderzoeksdesign;
- Populatie en steekproef;
- Ethische aspecten;
- Geplande statistische analyses;
- Tijdsschema;
- Rapportage.

Wanneer de onderzoeksopzet van een student voldoet aan deze criteria wordt de opzet afgetekend en kan de student starten met het onderzoek. De uiteindelijke masterscriptie wordt beoordeeld op de uitvoering van het onderzoek en de verslaglegging hiervan. De eerste en tweede beoordelaar vullen de beoordeling onafhankelijk van elkaar in en komen vervolgens in overleg tot een definitief cijfer. De commissie heeft beoordeeld of de cijfers van de door haar beoordeelde scripties overeen komen met hun eigen oordeel, en of de scripties voldoen aan masterniveau. De commissie constateert dat dit zonder uitzondering het geval is. Wel ontbreekt ook in sommige masterscripties een duidelijke verantwoording van literatuur- en datagebruik. Ook voor de masterscripties geldt dat de commissie positief is over de kwaliteit van de beoordelingen en de toelichtingen hierop. Deze maken voor studenten en derden duidelijk wat de onderbouwing van het eindcijfer is.

De EUR heeft, zo meldt de zelfevaluatie, in juni 2012 een alumnionderzoek uitgevoerd onder 536 alumni van de opleiding Psychologie. 174 respondenten hebben de vragenlijst ingevuld. Van hen heeft 81% een baan op wetenschappelijk niveau, de meesten in gezondheids- en welzijnszorg (43%) of onderwijs (28%). 66% geeft aan dat de opleiding relevant is voor het huidige werk. 90% is van mening dat de academische vaardigheden die zij hebben opgedaan tijdens de opleiding relevant zijn voor het huidige werk. De commissie concludeert uit deze resultaten dat deze overeenkomen met de doelstellingen van de opleiding.

Overwegingen

De commissie heeft vastgesteld dat het gerealiseerde eindniveau van zowel de bachelor- als de masteropleiding Psychologie de vereiste kwaliteit heeft. Zij heeft geen problemen gesignaleerd bij de bestudering van de eindwerkstukken van beide opleidingen. De door de commissie bestudeerde eindwerken laten zien dat de studenten de beoogde eindkwalificaties hebben gerealiseerd. Ook heeft de commissie vastgesteld dat de oordelen die de opleidingen hebben toegekend aan de eindwerkstukken, overeenkomen met haar eigen oordeel. De beoordeling van de eindwerkstukken en de theses is voor studenten inzichtelijk door het gebruik van de beoordelingsformulieren.

De commissie heeft tevens vastgesteld dat de kwaliteit van de stageverslagen van voldoende niveau is. Zij beveelt aan om in deze stageverslagen studenten een koppeling te laten maken tussen de praktijkervaring en de in de opleiding geleerde theorieën.

De commissie heeft vastgesteld dat de toetsen die tijdens de bachelor- en de masteropleiding worden afgenomen, van voldoende niveau zijn. Van zowel de tentamens als de opdrachten die de commissie bestudeerde, kon zij vaststellen dat deze in voldoende mate toetsen of de studenten de eindkwalificaties hebben behaald. De toetsing van het professioneel gedrag van studenten in de onderwijsgroepen is volgens de commissie een unieke aanpak waarmee studenten gestimuleerd worden actief te studeren.

De commissie heeft tijdens het bezoek vastgesteld dat de opleidingen structureel de kwaliteit van de toetsen en beoordelingen daarvan borgen. De examencommissie heeft een helder beeld van haar taak en verantwoordelijkheden en vervult die naar behoren. De commissie moedigt de voorgenomen maatregelen ter intensivering van de kwaliteitsbewaking, zoals de invoering van toetsmatrices, aan.

Conclusie

Bacheloropleiding Psychologie: de commissie beoordeelt Standaard 3 als voldoende.

Masteropleiding Psychologie: de commissie beoordeelt Standaard 3 als voldoende.

Algemeen eindoordeel

Conclusie

De commissie beoordeelt de *bacheloropleiding Psychologie* als **voldoende**.

De commissie beoordeelt de *masteropleiding Psychologie* als **voldoende**.

Bijlage 1: Curricula Vitae van de leden van de visitatiecommissie

---

Prof. dr. E. (Eddy) Van Avermaet (1946) studeerde af in de psychologie in 1970 aan de Katholieke Universiteit Leuven. In 1975 promoveerde hij aan de Universiteit van Californië in Santa Barbara. Vanaf 1974 is hij werkzaam aan de Katholieke Universiteit Leuven, waar hij in 1982 hoogleraar werd. Hij is directeur van het Leuven Center for Cultural and Social Psychology. Hij was hoofdredacteur van het *European Journal of Social Psychology* en medeorganisator van meerdere internationale conferenties. Ook ontving hij acht onderzoekssubsidies. Zijn onderzoek richt zich op interpersoonlijke perceptie (sociale cognitie) en op coöperatie en competitie tussen individuen en groepen. Zijn bestuurlijke activiteiten omvatten onder meer het voorzitterschap van de Onderwijsraad KU Leuven, voorzitter van het departement Psychologie van de faculteit en academisch coördinator kwaliteitszorg van de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR). Daarnaast was hij adviseur van de Vlaamse minister van Onderwijs over de overgang naar de bachelor-masterstructuur en de introductie van het accreditatiestelsel in Vlaanderen.

A.W.F. (Diana) Coppens BSc (1989) behaalde haar bachelor Psychologie aan de Universiteit Leiden. Vervolgens is zij daar de research master *Psychology* begonnen met als track Sociale en Organisatiepsychologie. Extracurriculaire activiteiten waar Diana zich mee bezig heeft gehouden zijn onder andere een bestuursjaar bij de Studievereniging der Psychologie Labyrint, waar zij onder meer lezingen, workshops, congressen en een bezoek aan een buitenlandse universiteit georganiseerd heeft. Tevens is zij een jaar student-lid van het opleidingsbestuur Psychologie geweest en heeft zij een KNAW assistentschap gedaan. Het afgelopen jaar heeft zij deelgenomen aan het 'Leiden Leadership Programme', een universitair honoursprogramma voor masterstudenten van de Universiteit Leiden.

Prof. dr. W. (Walter) Everaerd (1937) is emeritus hoogleraar Algemene Klinische Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam. In Utrecht studeerde hij van 1959 tot februari 1964 Klinische en Experimentele Psychologie. Daarna volgde hij opleidingen in de psychotherapie. Hij was betrokken bij de introductie van de gedragstherapie in Nederland. Hij promoveerde in 1970 op een gedragstherapeutisch onderwerp, namelijk operante conditionering met psychiatrische patiënten. In 1985 vertrok hij naar Amsterdam. Zijn onderzoek ligt op het gebied van de experimentele klinische psychologie. Aanvankelijk was dat de gedragstherapie, daarna de seksuologie en het emotionele geheugen. Zijn onderzoek werd gesteund door ZWO en later door NWO, daarnaast door het Astmafonds, de Kankerbestrijding en andere fondsen. Na zijn emeritaat continueerde hij zijn onderzoek en nam nieuw werk aan als adviseur bij Emotional Brain bv te Almere en bij de Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken. Hij was zowel binnen als buiten de universiteit bestuurlijk actief.

A.L. (Abigaël) Herschberg BSc (1985) is studente Klinische Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam (UvA). Zij was lid van de Evaluatie Commissie aan de UvA (2008-2010), zat tweeënhalf jaar in de opleidingscommissie waarvan twee jaar als voorzitter (2009-2011), is vanaf het begin van haar studie betrokken als studentvoorlichter, zette de Klinische Fractie op (2010-2011) en volgde het Honours Programma dat zij met succes afrondde (2008-2011). Op dit moment is zij vierdejaars studente Klinische Psychologie waarvoor zij fulltime stage loopt in de verslavingszorg. Tevens is zij lid van de College van Beroep voor de Examens van de UvA (COBEX), studentlid van de Sectie Verslavingspsychologie van het Nederlands Instituut van Psychologen (NIP) en werkt zij sinds vier jaar als intakecoördinator bij Voedselbank Bos en Lommer en Voedselbank de Baarsjes te Amsterdam.

Prof. dr. G. (Gellof) Kanselaar (1942) studeerde psychologische functieleer te Utrecht van 1966 tot 1972. Hij promoveerde in 1983 op het proefschrift 'Cognitieve complexiteit'. Van 1988 tot

2006 was hij hoogleraar aan de Universiteit Utrecht met de leeropdracht Onderwijskunde, i.h.b. de onderwijspsychologie en ICT in het onderwijs. Van 2006 tot 2009 was hij honorair hoogleraar en sinds 2009 emeritus hoogleraar. Hij was tot zijn pensionering directeur van het onderzoeksinstituut ICO-ISOR en voorzitter van de opleiding onderwijskunde in Utrecht. Kanselaar was medeoprichter van de researchmaster Educational Sciences in Utrecht. Hij gaf leiding aan verschillende door NWO gefinancierde onderzoeksprojecten, o.a. op het terrein van samenwerkend leren met ICT (Computer Supported Collaborative Learning, CSCL), probleem oplossen, computertoepassingen in het onderwijs bij wiskunde, natuurkunde en talen. Hij begeleidde als promotor 16 promovendi en participeerde sinds 2000 in meer dan 50 wetenschappelijke publicaties. Hij heeft verschillende bestuursfuncties vervuld in nationale en internationale wetenschappelijke organisaties. Zo was hij onder andere lid van het College van Bestuur van de SVO, voorzitter van de Landelijke Vereniging van Onderwijsresearch en lid van het landelijk management team onderzoekschool ICO.

L.C. (Lauren) Koetzier (1990) volgt momenteel de bacheloropleiding Psychologie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Zij is tweedejaars studente en zal met ingang van het nieuwe semester de minor Klinische Psychologie volgen. Sinds het begin van haar studie is zij werkzaam geweest als jaarvertegenwoordiger bij de facultaire studentenraad. Tevens is zij bij de faculteit betrokken als studentvoorlichter. In het semester 2010-2011 heeft zij de functie van studenttoehoorder vervuld binnen het facultair bestuur.

Prof. dr. M. W. (Maurits) van der Molen (1950) studeerde Klinische Psychologie (specialisatie: Klinische Neuropsychologie) en Psychologische Functieer (specialisatie: Psychofysiologie) aan de Vrije Universiteit Amsterdam. In 1981 promoveerde hij aldaar op een psychofysiologisch onderwerp (promotor: prof. dr J.F. Orlebeke). In datzelfde jaar werd hij medewerker aan de toenmalige vakgroep Ontwikkelingspsychologie van de subfaculteit Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam. In 1990 werd hij aan dezelfde universiteit benoemd tot hoogleraar Ontwikkelingspsychologie, i.h.b. in de psychobiologische en differentieel-psychologische aspecten. Hij was gasthoogleraar aan verschillende buitenlandse universiteiten (o.a. Vrije Universiteit Brussel, Sapienza Università di Roma, Université de Montréal). Hij heeft jarenlang leiding gegeven aan de programmagroep Ontwikkelingspsychologie (UvA), en was 'founding director' van het Cognitive Science Center Amsterdam (CSCA). Hij was directeur van de landelijke onderzoekschool Experimentele Psychologie (EPOS) en voorzitter en medeoprichter van de Vereniging Nederlandse Ontwikkelingspsychologie (VNOP). Hij is president geweest van de Federation of European Societies for Psychophysiology (FEPS) en founding-president van de European Society for Cognitive and Affective Neuroscience (ESCAN). Hij is lange tijd managing editor geweest van het tijdschrift *Acta Psychologica*. Zijn onderzoeksgroep heeft aan de basis gestaan van biologische ontwikkelingspsychologie in Nederland en is zonder ophouden ondersteund door NWO.

E.A. (Elke) Schoneveld BSc (1989) volgde de bacheloropleiding Psychologie, richting Persoon, in Nijmegen van 2007 tot 2011 en behaalde haar diploma cum laude. Daarna is zij begonnen aan de tweejarige research master Behavioural Science, tevens aan de Radboud Universiteit, die zij in 2013 zal afronden. Haar ambitie is om na de research master te promoveren op een onderwerp op het gebied van de ontwikkelingspsychologie. Tijdens haar bachelorstudie was zij werkzaam als student-assistent en heeft ze vijf maanden aan de Universiteit van Glasgow (Glasgow University) gestudeerd. Tijdens haar research master heeft ze een beurs ontvangen van de KNAW in het kader van het Programma Akademie-Assistenten om zelfstandig een onderzoek uit te voeren.

Prof. dr. J.M. (Maarten) van Son (1946) studeerde Klinische Psychologie aan de UU en promoveerde (1978) daar op gedragstherapie bij sociale vaardigheidsproblemen, in dienst van

ZWO. Hij volgde gelijktijdig scholing in psychotherapie en schoolde zich verder in de klinisch psychologische praktijk. In de loop van de tijd behaalde hij zijn beroepskwalificaties onder meer leidend tot de registraties Gz-psycholoog/klinisch psycholoog en psychotherapeut. Hij was UD en UHD op het gebied van de klinische psychologie en was als hoogleraar Klinische Psychologie verbonden aan de Universiteit Utrecht (1991-2011). Hij was actief in onderzoek op het terrein van de klinische psychologie onder meer bij depressie, eetstoornissen, postpartumproblematiek, psychische gevolgen van traumata en psychische problematiek bij brandwonden en begeleidde daarbij zijn promovendi. Hij was actief in vele functies met betrekking tot onderzoek en onderwijs, patiëntenzorg en organisatie/bestuur, waaronder vakgroepvoorzitter, departementsbestuurder, faculteitsbestuurder en voorzitter/directeur van het onderwijsinstituut psychologie. Verder was hij opbouwer en hoofdopleider voor de postmasteropleidingen tot Gz-psycholoog en tot specialist klinisch psycholoog. Hij was verder actief in buitenuniversitaire (beroeps)organisaties, onder andere als voorzitter van de Vereniging voor Cognitieve- en Gedragstherapie (VGCT). In 2011 ging hij met emeritaat, en bleef actief als lid van het tuchtcollege van het NIP en het Centraal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg, als voorzitter van klachtcommissies van zorginstellingen, vicevoorzitter Zorggroep voor Verloskunde en docent Beroepsethiek.

Dr. R. (Riël) Vermunt (1941) is afgestudeerd aan de Universiteit van Amsterdam en heeft daarna diverse jaren gewerkt als wetenschappelijk medewerker Sociale Psychologie aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Vermunt is in 1981 in Leiden gepromoveerd op onderzoek naar sociale vergelijking. Hij heeft zich in Leiden verdiept in het verschijnsel rechtvaardigheid. Hij heeft in dat kader diverse cursussen gegeven en studenten begeleid in onderzoeksprojecten, stages en scripties, en gaf colleges sociale psychologie. Hij was acht jaar onderwijsdirecteur van de *graduate school* voor de sociale psychologie in Nederland: het Kurt Lewin Instituut en bestuurslid van de Nederlandse Associatie van Sociaal-psychologisch Onderzoekers. Bovendien heeft hij diverse bestuursfuncties vervuld op sectie-, subfaculteits- en faculteitsniveau. Hij was acht jaar voorzitter van de sectie Sociale Psychologie van de Leidse Universiteit. Hij is medeoprichter en redacteur van het tijdschrift *Gedrag en Organisatie*, is medeoprichter en bestuurslid van de International Society for Social Justice Research geweest en heeft diverse 'rechtvaardigheids'-congressen georganiseerd. Ook was hij co-editor van de serie *Critical Issues in Social Justice*, uitgegeven door Plenum Press, New York. Hij was verbonden aan de University of Skövde in Zweden gedurende een periode van vijf jaar. Hij is auteur en medeauteur (redacteur) van vele artikelen, hoofdstukken en boeken op het gebied van rechtvaardige verdelingen, verschenen in internationale media. Momenteel heeft hij een 'nul-aanstelling' aan de Universiteit Leiden.

S. (Sanne) van Wetten BSc (1986) volgde van 1998 tot 2004 voorbereidend wetenschappelijk onderwijs aan het Sint-Janscollege te Hoensbroek. Van 2005 tot 2009 studeerde zij Pedagogiek in Sittard. In 2009 was zij werkzaam als pedagogisch medewerker voor Xonar jeugdhulpverlening, waar zij werkte in een 24-uurs voorziening voor jongeren met een autisme spectrum stoornis. Van 2009 tot 2012 studeerde zij Psychologie aan de Universiteit Maastricht. Aldaar was zij actief als lid van de studentenraad en opleidingscommissie. Daarnaast was zij werkzaam als freelance pedagogisch begeleidster.

Dr. G. (Gezinus) Wolters (1943) studeerde Psychologische Functieleer te Groningen van 1964 tot 1971. In 1971 werd hij aangesteld als wetenschappelijk medewerker bij de subfaculteit psychologie van de Universiteit Leiden. Hij promoveerde in 1983 op het proefschrift *Episodic memory*. Sinds 1988 was hij UHD bij de sectie Cognitieve Psychologie in Leiden. Sinds 2003 maakt hij deel uit van de Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken. Na zijn pensionering in 2008 is hij parttime aangesteld als coördinator voor de facultaire laboratoria. Daarnaast treedt hij regelmatig op als getuige-deskundige in rechtszaken. Naast het geven van onderwijs en doen

onderzoek, vervulde hij binnen en buiten de faculteit een groot aantal bestuurlijke taken. Hij was onder andere lid van het faculteitsbestuur en van het bestuur van NWO-MaGW en was lid en voorzitter van diverse NWO subsidiecommissies. Verder was hij nauw betrokken bij de oprichting van de onderzoeksschool EPOS en gaf hij leiding aan enkele door NWO gefinancierde onderzoeksprojecten. Daarnaast was hij lange tijd lid van de redactie van *Acta Psychologica*. Hij heeft een groot aantal nationale en internationale wetenschappelijk publicaties op zijn naam op het gebied van het menselijk geheugen. Deze hebben zowel betrekking op theorievorming (gebaseerd op experimenten en simulaties met neurale netwerkmodellen), als op praktische toepassingen (zoals de betrouwbaarheid van herinneren door ooggetuigen).

Bijlage 2: Domeinspecifiek referentiekader

A) Inleiding: relatie tot de onderwijsvisitatie 2011/2012

Voorafgaand aan de visitatie van de psychologieopleidingen in Nederland heeft de Kamer Psychologie, het disciplineoverlegorgaan van de VSNU, de criteria vastgelegd waaraan naar haar oordeel de academische bachelor- en masteropleiding moeten voldoen. Zij heeft daarbij aansluiting gezocht bij de uitgangspunten van de vier vorige visitatiecommissies, die respectievelijk in 1988, 1994, 2000 en 2006 de opleidingen hebben beoordeeld. De criteria sluiten tevens aan op het NIP-rapport 'De kwaliteit van de psychologiebeoefening' (NIP, 1995). Daarnaast hebben we ons bij het opstellen van de criteria rekenschap gegeven van de EuroPsy criteria (EFPA, 2005). Hierbij dient aangetekend te worden dat deze laatste uitgaan van een driejarige bachelor- en een tweejarige masteropleiding. In Nederland is gepoogd in navolging van andere Europese landen ook accreditatie te verkrijgen voor het voorzorgen van een tweejarige masteropleiding voor (deelgebieden van de) psychologie. Diverse aanvragen zijn weliswaar goed beoordeeld door de NVAO maar niet doelmatig bevonden door het ministerie van Onderwijs. Het ministerie beroept zich o.a. op het argument dat de opleidingen in het verleden vierjarig waren en van voldoende niveau en meent daarnaast dat er geen bezwaar is tegen het opnemen van specialistische onderdelen in de bachelorfase.

Bij de bacheloropleiding psychologie gaat het om een disciplinegeoriënteerde bachelor waarbij in de meeste gevallen sprake zal zijn van doorstroom naar een masteropleiding in dezelfde (deel)discipline (zie de nota 'Naar een open hoger onderwijs' van het ministerie van Onderwijs, november 2000). Voor de zelfstandige beroepsuitoefening als psycholoog zal de driejarige bacheloropleiding in de psychologie geen civiel effect hebben, omdat het competentieniveau na drie jaar hiervoor te beperkt is (zie Onderwijsvisitatie Psychologie, VSNU, 2001, p. 39). De nadruk in de bacheloropleiding psychologie ligt op disciplinaire academische vorming en globale kennisverwerving. De bacheloropleiding psychologie biedt daarmee een uitstekende basis om door te kunnen stromen naar een masteropleiding psychologie of naar een andere (gerelateerde) masteropleiding. In nauwe aansluiting op de bacheloropleiding psychologie is de masteropleiding psychologie echter een noodzakelijke voorwaarde voor de zelfstandige beroepsuitoefening als psycholoog.

De invoering van de bachelor-masterstructuur heeft geleid tot een aantal nieuwe voorwaarden en uitgangspunten. Het gaat immers om twee afzonderlijke, eigenstandige opleidingen met ieder een eigen set doelstellingen en eindtermen. Daarbij wordt enerzijds verwacht dat de bachelor een behoorlijke keuzevrijheid kent (bijvoorbeeld in de vorm van een minor) en dat na de bachelor opnieuw kan worden nagedacht over de keuze van een master, eventueel in een andere richting of aan een andere universiteit. Anderzijds blijkt uit de argumentatie van het ministerie ten aanzien van de (on)doelmatigheid van een tweejarige masteropleiding psychologie, dat bachelor en master juist in hun samenhang moeten worden gezien. De gewenste specialisatie en de voorbereiding op postacademisch onderwijs vindt immers plaats in bachelor én master tezamen. Daarmee verschaftte het ministerie de psychologieopleidingen een paradoxale opdracht, die heeft geresulteerd in een behoorlijke diversiteit tussen de Nederlandse psychologieopleidingen, waarbij vooral de omvang van de specialisatiefase en de omvang van de vrije keuzeruimte tussen opleidingen verschilt in de bachelorfase. Dit zal er toe leiden dat wanneer bachelorprogramma's met andere bachelorprogramma's worden vergeleken er aanzienlijke inhoudelijke verschillen worden gevonden. Dit geldt ook bij een onderlinge vergelijking van masterprogramma's. Wanneer echter de bachelor- en masteropleiding als één geheel worden bekeken, zijn de Nederlandse opleidingen onderling goed vergelijkbaar. Ook is duidelijk dat er inhoudelijk weliswaar verschillen bestaan, maar dat over het te bereiken eindniveau grote eensgezindheid

heerst. Verschillen in profilering zullen zowel tussen opleidingen als binnen opleidingen (bijvoorbeeld tussen verschillende mastervarianten) altijd aanwezig zijn. Van belang is daarom vooral ook het academisch niveau van de eindtermen van de verschillende bachelor- en masteropleidingen.

In verband hiermee heeft de Kamer Psychologie zich op het standpunt gesteld dat bij het formuleren van de criteria de bachelor- en masteropleiding een organisch op elkaar aansluitend geheel vormen. Daarbij respecteert en accepteert zij verschillen die er in de afgelopen periode tussen de verschillende opleidingen psychologie zijn ontstaan ten aanzien van de omvang van de specialisatiefase en de omvang van de vrije keuzeruimte. Wel is de Kamer Psychologie van mening dat de bacheloropleiding psychologie - mede gezien de internationale eisen - overwegend uit psychologievakken en steunvakken moet bestaan.

B) Doelstelling en aard van de academische psychologieopleiding

Het uitgangspunt bij het opstellen van de criteria is dat de psychologie een zelfstandige opleiding is met eigen doelstellingen. Die doelstellingen zijn enerzijds ontleend aan het specifiek eigen disciplinaire karakter van de psychologie als wetenschap en anderzijds aan het veld van toepassingen waarop de opleiding voorbereidt. Mede bepalend voor de identiteit van de psychologieopleiding is de internationale herkenbaarheid en erkenning ervan.

In algemene zin richt de psychologie zich op de wetenschappelijke bestudering van gedrag en beleving van mensen (of dieren) in hun verhouding tot zichzelf en tot hun fysieke en sociale omgeving. De psychologie is een *biopsychosociale* wetenschap. Observatie en analyse van intrapersonlijke en interpersoonlijke processen dienen in samenhang te geschieden met enerzijds kennis over de biologische fundering van het gedrag en anderzijds over de sociale en fysieke context waarbinnen deze plaatsvinden. Dit geldt voor alle subdisciplines van de psychologie.

De aard van de psychologie brengt mee dat in deze discipline uiteenlopende analysemodellen worden gehanteerd voor de beschrijving en verklaring van bijvoorbeeld processen van neurofysiologische, intrapsychische, interindividuele, institutionele of culturele aard. Een belangrijke taak van de psychologie is dan ook verbanden te leggen tussen de verschillende verklaringsmodellen.

Er worden diverse methoden toegepast in de verschillende gebieden van de psychologie zoals de experimentele en de quasi-experimentele methode alsmede klinische observatie, neuro-imaging, fysiologische metingen en survey. Kennis van verschillende veel gebruikte methoden wordt van groot belang geacht voor de academisch geschoolde psycholoog.

De psychologieopleiding bereidt de studenten voor op de psychologische onderzoeks- en beroepspraktijk. Een specifiek kenmerk hiervan is dat psychologen, net zoals medici, beslissingen nemen die het (geestelijk) welzijn van individuele personen in belangrijke mate kunnen bepalen. Kennis over de ethiek van onderzoek en bij professioneel handelen is daarom onontbeerlijk.

C) Gevolgen voor de inhoud van de opleiding

Voorgaande uitgangspunten leiden ertoe dat de psychologieopleiding, naar het oordeel van de Kamer Psychologie, inhoudelijk tenminste de volgende componenten dient te omvatten. Daarbij dient te worden opgemerkt dat de genoemde componenten niet per se als afzonderlijke cursus in het curriculum moeten zijn terug te vinden. De componenten kunnen ook als onderdeel van (meerdere) andere cursussen in het curriculum worden aangeboden.

In de Bachelorfase:

- a. inleidingen in de belangrijkste deelgebieden van de psychologie, met name de biologische psychologie, de cognitieve psychologie, de ontwikkelingspsychologie, de sociale psychologie, de differentiële psychologie en psychopathologie;
- b. de steungebieden: geschiedenis van de psychologie, wetenschapsfilosofie, ethiek, methodenleer en data-analyse en statistiek;
- c. onderwijs en oefening in de methoden van de psychologische wetenschap en het psychologische onderzoek (doorlopen van de empirische cyclus) en van de beroepspraktijk; de mogelijkheid om (indien relevant en gewenst) een stevige basis te leggen om in de masterfase te kunnen voldoen aan de eisen voor de Basisaantekening Psychodiagnostiek van het NIP en de toegangskwalificatie tot de postacademische opleiding tot gezondheidszorgpsycholoog, psychotherapeut of schoolpsycholoog;
- d. naast globale kennis van de belangrijkste fundamentele deelgebieden ook globale kennis van de belangrijkste toepassingsgebieden die in de betreffende opleiding worden aangeboden;
- e. een bachelorthese, hetzij een verslag van een literatuuronderzoek, hetzij een verslag van een (klein) empirisch onderzoek.

In de Masterfase:

- a. inhoudelijke, specialistische kennis, afhankelijk van de mastervariant;
- b. gesuperviseerde praktijk- en/of onderzoeksstage;
- c. (indien relevant en gewenst, mede afhankelijk van de mastervariant) verdere oefening in vaardigheden voor de beroepspraktijk, zodanig dat daarmee voldaan wordt aan de eisen voor de Basisaantekening Psychodiagnostiek van het NIP en de toegangskwalificatie tot de postacademische opleiding tot gezondheidszorgpsycholoog, psychotherapeut of schoolpsycholoog;
- d. een masterthese: opzet, uitvoering en rapportage van een empirisch en/of analytisch onderzoek waarbij sprake is van een hoge mate van zelfstandigheid.

D) Bestuurlijke en organisatorische randvoorwaarden

De Kamer Psychologie neemt als uitgangspunt dat het eigen karakter van de psychologieopleiding een zodanige bestuurlijke en organisatorische inbedding vereist dat de beslissingsbevoegdheid over het programma bij psychologen berust, met inbegrip van de examencommissie. Ten slotte acht de Kamer geregeld landelijk overleg over kwalificaties voor beroepsuitoefening en beroepsethiek tussen de psychologieopleidingen en met de beroepsvereniging van groot belang.

Bijlage 3: Beoogde eindkwalificaties

Bacheloropleiding Psychologie

Met de opleiding wordt beoogd zodanige kennis, inzichten en vaardigheden bij te brengen op het gebied van de Psychologie, dat de afgestudeerde in staat is tot het vervullen van een functie op de arbeidsmarkt op bachelorniveau, in aanmerking komt voor een masteropleiding, ten minste op het gebied van de psychologie (artikel 1.3 uit de Onderwijs- en Examenregeling (OER) bachelor Psychologie).

Deze algemene doelstelling is nader gespecificeerd in de volgende *Eindtermen* (conform het referentiekader van de onderwijsvisitatiecommissie Psychologie).

Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen declaratieve kennis en procedurele kennis. Declaratieve kennis is kennis van hoe een domein in elkaar zit: theorieën, empirische bevindingen, feiten (*weten dat*). Procedurele kennis is kennis van hoe te handelen in relevante situaties (*weten hoe*).

De volgende eindtermen zijn van toepassing:

De afgestudeerde heeft declaratieve kennis van de belangrijkste theorieën, empirische bevindingen, en methoden van de psychologie als geheel en haar subdisciplines: de functieleer, de biologische psychologie, de persoonlijkheidspsychologie, de sociale psychologie en de ontwikkelingspsychologie.

1. De afgestudeerde heeft declaratieve kennis van de drie verschillende perspectieven die de psychologie kenmerken: het evolutionair-genetische perspectief, het cognitief psychologische, en het biologisch-psychologische perspectief.
2. De afgestudeerde heeft declaratieve en procedurele kennis van de toepassingen van de psychologie op het terrein van de geestelijke gezondheidszorg, arbeid en organisatie en onderwijs en ontwikkeling.
3. De afgestudeerde kan psychologische kennis in een historisch en filosofisch perspectief plaatsen.
4. De afgestudeerde heeft declaratieve en procedurele kennis van de belangrijkste onderzoeksmethoden van de psychologie en van de statistiek op een niveau dat het interpreteren van de meeste psychologische onderzoeksliteratuur mogelijk maakt.
5. De afgestudeerde beheerst de eerder beschreven beroepsvaardigheden op een niveau dat toepassing in de beroepspraktijk mogelijk maakt. Daarmee kan onder meer voldaan worden aan de eisen voor het verkrijgen van de Basisaantekening Psychodiagnostiek van het NIP.
6. De afgestudeerde heeft een globale kennis van de drie praktijkvelden: structuur, belangrijkste problemen en activiteiten van psychologen in die velden.
7. De afgestudeerde heeft declaratieve en procedurele kennis van het gekozen specialisatiedomein op een geavanceerd niveau.
8. De afgestudeerde heeft zelfstandig wetenschappelijk onderzoek verricht en daarover gerapporteerd; zo mogelijk in de vorm van een artikel dat kan worden aangeboden aan een internationaal tijdschrift.
9. De afgestudeerde heeft kennis en inzicht in een beroepsethische code van het NIP.
10. De afgestudeerde heeft een zelfkritische houding.

Masteropleiding Psychologie

Met de opleiding wordt beoogd zodanige kennis, inzichten en vaardigheden bij te brengen op het gebied van de psychologie, dat de afgestudeerde in staat is tot een zelfstandige beroepsuitoefening en in aanmerking komt voor instroom in vervolgoopleidingen en voor de beroepspraktijk (bijv. gezondheidszorgpsycholoog) en voor een vervolgoopleiding tot wetenschappelijk onderzoeker (artikel 1.3 in het Onderwijs- en Examenreglement van de masteropleiding Psychologie).

Deze algemene doelstelling is nader gespecificeerd in de volgende *Eindtermen* (conform het referentiekader van de onderwijsvisitatiecommissie Psychologie).

Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen declaratieve kennis en procedurele kennis. Declaratieve kennis is kennis van hoe een domein in elkaar zit: theorieën, empirische bevindingen, feiten (*weten dat*). Procedurele kennis is kennis van hoe te handelen in relevante situaties (*weten hoe*).

De volgende eindtermen zijn van toepassing:

1. De afgestudeerde heeft declaratieve kennis van de belangrijkste theorieën, empirische bevindingen, en methoden van de psychologie als geheel en haar subdisciplines: de functieleer, de biologische psychologie, de persoonlijkheidspsychologie, de sociale psychologie en de ontwikkelingspsychologie.
2. De afgestudeerde heeft declaratieve kennis van de drie verschillende perspectieven die de psychologie kenmerken: het evolutionair-genetische perspectief, het cognitief psychologische, en het biologisch-psychologische perspectief.
3. De afgestudeerde heeft declaratieve en procedurele kennis van de toepassingen van de psychologie op het terrein van de geestelijke gezondheidszorg, arbeid en organisatie en onderwijs en ontwikkeling.
4. De afgestudeerde kan psychologische kennis in een historisch en filosofisch perspectief plaatsen.
5. De afgestudeerde heeft declaratieve en procedurele kennis van de belangrijkste onderzoeksmethoden van de psychologie en van de statistiek op een niveau dat het interpreteren van de meeste psychologische onderzoeksliteratuur mogelijk maakt.
6. De afgestudeerde beheerst de eerder beschreven beroepsvaardigheden op een niveau dat toepassing in de beroepspraktijk mogelijk maakt. Daarmee kan onder meer voldaan worden aan de eisen voor het verkrijgen van de Basisaantekening Psychodiagnostiek van het NIP.
7. De afgestudeerde heeft een globale kennis van de drie praktijkvelden: structuur, belangrijkste problemen en activiteiten van psychologen in die velden.
8. De afgestudeerde heeft declaratieve en procedurele kennis van het gekozen specialisatiedomein op een geavanceerd niveau.
9. De afgestudeerde heeft declaratieve en procedurele kennis van onderzoeksmethoden en statistiek op een geavanceerd niveau.
10. De afgestudeerde heeft zelfstandig wetenschappelijk onderzoek verricht en daarover gerapporteerd; zo mogelijk in de vorm van een artikel dat kan worden aangeboden aan een internationaal tijdschrift.
11. De afgestudeerde heeft praktijkervaring opgedaan binnen het veld van zijn/haar specialisatie.
12. De afgestudeerde heeft kennis en inzicht in een beroepsethische code van het NIP.
13. De afgestudeerde heeft een zelfkritische houding.

Bijlage 4: Overzicht van de programma's

Bacheloropleidig Psychologie

Bachelor 1

Blok	Titel	ECT*	Inhoud	Practica	ECT*
1.1	Mensen in groepen	5	Sociale psychologie	PGO-vaardigheden Studievaardigheden	2
1.2	Verschillen tussen mensen	5	Persoonlijkheidspsychologie	Testgebruik	2
1.3	Nieuwsgierige mens	5	Statistiek/SPSS/Methoden en technieken	Opzet empirisch onderzoek I	2
1.4	Denkende mens	5	Cognitieve psychologie	Psychologische experimenten	2
1.5	Veranderende mens	5	Ontwikkelingspsychologie	Testen van kinderen	2
1.6	Normaal of abnormaal?	5	Klinische psychologie/Psychopathologie	Basisgespreksvaardigheden (Gespreksvoering I)	2
1.7	Werkende mens	5	Arbeids- en Organisatiepsychologie	Debatvaardigheden	2
1.8	Lerende mens	5	Onderwijspsychologie	Inleiding Onderwijsonderzoek	2
	<i>Niet-blokgebonden onderwijs</i>			Informatie- en Schrijfvaardigheden I	4
Ba-1	Totaal Kenniscluster	40		Totaal Vaardigheidscluster	20

Bachelor 2

2.1	Oorsprong	5	Evoluatiepsychologie	Gedragsobservatie	2
2.2	Verklaren en voorspellen	5	Methoden en technieken	Opzet empirisch onderzoek II	2
2.3	Lichaam	5	Biologische psychologie	Neuropsychologische diagnostiek I	2
2.4	Perceptie	5	Biologische en cognitieve psychologie	Experimentele paradigma's	2
2.5	Geschiedenis wetenschapsfilosofie	5	Geschiedenis van de psychologie en wetenschapsfilosofie	Presenteren	2
2.6	Angst en Stress	5	Klinische psychologie	Gespreksvoering II	2
2.7	Van baby tot bejaarde	5	Ontwikkelingspsychologie	Gesprekken bij loopbaanadviesing Beroepsethiek	2
2.8	Prestatie op de werkplek	5	Arbeids- en Organisatiepsychologie	Training voor trainers	2
	<i>Niet-blokgebonden onderwijs</i>			Informatie- en Schrijfvaardigheden II	4
Ba-2	Totaal Kenniscluster	40		Totaal Vaardigheidscluster	20

Bachelor 3

Keuzeonderwijs					
(20)					
3.1+	Minor of studeren in het buitenland		15		-
3.2					
3.3	Keuzeonderwijs psychologie		≥ 5		-
Voorsortetraject Klinische Psychologie*					
(18)					
3.4 K	Depressie & Psychose		6	Psychodiagnostiek**	2
3.5 K	Eten, seks en andere behoeften		6	Anamnese	2
3.6 K	Neuropsychologie		6	Neuropsychologische diagnostiek II	2
Voorsortetraject Arbeids- en Organisatie Psychologie*					
(18)					
3.4 A	Person perception		6	Psychodiagnostiek**	2

3.5 A	Organisatiepsychologie	6	Organisatieadvies – deel 1	2
3.6 A	Occupational health and safety	6	Organisatieadvies – deel 2	2
Voorsorteertraject Onderwijs- & Ontwikkelingspsychologie*		(18)		(6)
3.4 O	Learning and instruction in schools	6	Psychodiagnostiek**	2
3.5 O	Engines for learning	6	Onderwijspsychologie in de praktijk	2
3.6 O	Learning disabilities	6	Diagnostiek van leerproblemen	2
Voorsorteertraject Brein & Cognitie*		(22)		(2)
3.4 B	Foundations of Cognitive Brain Research	8		-
3.5 B	Memory (incl. practicum)	8		-
3.6 B	The Brain: anatomy, function and imaging	6	Hersenanatomie	2
Generiek deel Ba-3		(14)		(2)
3.7	Testtheorie en psychometrie	5	Vragenlijstconstructie	2
3.8	bachelorscriptie	9		

Masteropleiding Psychologie

Blok	Titel + inhoud	ECT	Practica	ECT
Klinische psychologie (K)				
4.1	Addiction	5	Relatietherapie en bespreken seksualiteit	2
4.2	Forensic Psychology	5	Gedragstherapeutische interventies	2
4.3	Personality Disorders	5	Cognitieve therapie	2
Klinische Kinder- en Jeugdpsychologie (KK&J)				
4.1	Psychopathology in middle childhood & adolescence	5	Practicum Diagnostiek bij kinderen	2
4.2	Developmental challenges and deviations in early childhood	5	Practicum Gedragstherapeutische interventies	2
4.3	Science-based practice in the field of child and adolescent psychopathology	5	Practicum Cognitieve therapie	2
Organizational psychology (A&O)				
4.1	Attitudes and emotions in organizations	5	Attitudes and emotions in organizations	2
4.2	Groups at work	5	Conflict management and mediation	2
4.3	Personnel selection	5	Selection and assessment	2
Human learning and performance (HLP)				
4.1	A closer look at learning	5	Creating a teacher toolbox	2
4.2	Innovations in learning environments	5	How are schools tuned to the learner?	2
4.3	Professional development	5	Build your own (skills) training program	2
Brain and cognition (B&C)				
4.1	Cognitive and affective neuroscience	5	Scientific training	2
4.2	Psychology of language	5	Psychological language research	2
4.3	Concepts and categories	5	Concepts and categories	2
Het generieke deel van de masteropleiding (blokperiodes 4.4–4.8)				
4.4	Applied multivariate data analysis	5	Applied multivariate data analysis using SPSS	2
4.5 t.m. 4.8	Master research project and/ or internship, and Masterthesis	32		

Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens over de opleidingen

Bacheloropleiding Psychologie

Tabel B1.1 Cohortomvang en samenstelling Bachelor

B Psychologie (56604) (voltijdse instroom)

* HBO is inclusief de studenten die een schakelprogramma/premaster doen

Jaar	Cohortomvang met vooropleidingscategorie					Totaal
	VWO	HBO prop	HBO*	Buitenland	Overig	
02/ 03	161	38	24	5	14	242
03/ 04	175	25	7	6	3	216
04/ 05	156	11	17	8	7	199
05/ 06	177	20	9	11	8	225
06/ 07	180	27	19	6	5	237
07/ 08	179	27	12	5	8	231
08/ 09	166	30	20	5	7	228
09/ 10	201	28	19	3	12	263
10/ 11	187	34	28	3	13	265

Tabel B8.1 Instroom (voorkomen 1 en totaal) uitgesplitst naar geslacht

B Psychologie (56604) (voltijdse instroom)

	voorkomen 1			Totaal		
	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen
	Absoluut	percentage		Absoluut	percentage	
02/ 03	242	25	75	298	28	72
03/ 04	216	31	69	239	32	68
04/ 05	199	27	73	234	32	68
05/ 06	225	27	73	239	28	72
06/ 07	237	24	76	257	25	75
07/ 08	231	25	75	244	25	75
08/ 09	228	22	78	257	24	76
09/ 10	263	21	79	290	23	77
10/ 11	265	27	73	297	29	71

Tabel B2.1 Vertrek bachelorstudenten (VWO Instroom)

B Psychologie (56604) (voltijdse instroom)

* voorlopige cijfers op peildatum 1-oktober

Cohort	Vertrek bachelorstudenten bij de opleiding				
	Omvang cohort	na 1 jaar	na 2 jaar	na 3 jaar	Selectiviteit van 1e jaar
	absoluut Percentage (cumulatief), wordt niet vermeld als het totaal kleiner dan 4 is				
02/ 03	161	9	16	20	47
03/ 04	175	14	28	34	42
04/ 05	156	15	22	29	53
05/ 06	177	22	27	32	68
06/ 07	180	28	32	38	74
07/ 08	179	23	32	32	72
08/ 09	166	23	30	*32	*72
09/ 10	201	27	*31		
10/ 11	187	*25			

Tabel B5.1 Bachelorrendement van herinschrijvers opleiding (en hoop binnen instelling) (VWO Instroom)

B Psychologie (56604) (voltijdse instroom)

Cohort	Omvang herins.	% van totale cohort	Bachelorendement van herinschrijvers					hoop /inst
			na 3 jaar	na 4 jaar	na 5 jaar	na 6 jaar	> 6 jaar	> 6 jaar
							absoluut	
Percentage (cumulatief), wordt niet vermeld als het totaal kleiner dan 4 is								
02/ 03	146	91	49	64	72	76	79	81
03/ 04	150	86	49	61	67	70	73	75
04/ 05	132	85	31	54	66	70	74	75
05/ 06	138	78	45	69	81	86		
06/ 07	129	72	28	67	78			
07/ 08	137	77	47	72				
08/ 09	128	77	52					
09/ 10	146	73						
10/ 11	140	75						

Tabel B9.1 Ingeschrevenen naar onderwijsvorm en geslacht
B Psychologie (56604)

	Ingeschrevenen			Voltijdopleiding			Deeltijdopleiding			Duaal		
	Totaal	mannen	vrouwen	Totaal	mannen	vrouwen	Totaal	man	vrouw	Totaal	man	vrouw
02/ 03	297	82	215	297	82	215	0	0	0	0	0	0
03/ 04	499	146	353	499	146	353	0	0	0	0	0	0
04/ 05	656	195	461	656	195	461	0	0	0	0	0	0
05/ 06	703	215	488	703	215	488	0	0	0	0	0	0
06/ 07	721	195	526	721	195	526	0	0	0	0	0	0
07/ 08	720	188	532	720	188	532	0	0	0	0	0	0
08/ 09	781	188	593	781	188	593	0	0	0	0	0	0
09/ 10	828	190	638	828	190	638	0	0	0	0	0	0
10/ 11	814	204	610	814	204	610	0	0	0	0	0	0
11/ 12	787	199	588	787	199	588	0	0	0	0	0	0

Masteropleiding Psychologie
Tabel M1.1 Cohortomvang en onderwijs-herkomst masterinstroom
M Psychology (66604) (voltijdse instroom)

Jaar	Cohortomvang en onderwijs-herkomst masterinstroom					Totaal
	Eigen universiteit	Andere universiteiten			Buiten HO	
		NL	HBO			
04/ 05	49	0	0	1	50	
05/ 06	96	2	0	1	99	
06/ 07	137	3	0	1	141	
07/ 08	130	4	0	1	135	
08/ 09	147	0	0	1	148	
09/ 10	150	2	0	0	152	
10/ 11	145	7	1	21	174	

**Tabel M4.1 Instroom master
M Psychology (66604)**

Cohort	Totaal			Voltijd			Deeltijd/duaal		
	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen
04/ 05	50	12	38	50	12	38	0	0	0
05/ 06	99	13	86	99	13	86	0	0	0
06/ 07	141	33	108	141	33	108	0	0	0
07/ 08	135	29	106	135	29	106	0	0	0
08/ 09	148	35	113	148	35	113	0	0	0
09/ 10	152	27	125	152	27	125	0	0	0
10/ 11	174	30	144	174	30	144	0	0	0

**Tabel M3.1
Studieduur masteropleiding naar onderwijs-herkomst
M Psychology (66604) (voltijdse instroom)**

afstudeer cohort	Eigen universiteit		Andere universiteit NL		HBO		Buiten HO	
	Geslaagd absoluut	Duur opl. gemiddeld	Geslaagd absoluut	Duur opl. gemiddeld	Geslaagd absoluut	Duur opl. gemiddeld	Geslaagd absoluut	Duur opl. gemiddeld
	in maanden		in maanden		in maanden		in maanden	
04/ 05	16	10						
05/ 06	39	14	1	12			1	24
06/ 07	87	15						
07/ 08	126	18	3	16			1	16
08/ 09	132	20	3	24			1	16
09/ 10	124	20	1	12				
10/ 11	138	20	2	18	1	12	9	12

**Tabel M3.3 Instellingsverblijfsduur mastergeslaagden naar onderwijs-herkomst
M Psychology (66604)
(voltijdse instroom)**

afstudeer cohort	Eigen universiteit		Andere universiteit NL		HBO		Buiten HO	
	aantal geslaagd	verblijfs- duur (gem)	aantal geslaagd	verblijfs- duur (gem)	aantal geslaagd	verblijfs- duur (gem)	aantal geslaagd	verblijfs- duur (gem)
	in maanden		in maanden		in maanden		in maanden	
04/ 05	16	46						
05/ 06	39	50	1	12			1	24
06/ 07	87	54						
07/ 08	126	59	3	16			1	16
08/ 09	132	62	3	24			1	16
09/ 10	124	62	1	12				
10/ 11	138	61	2	18	1	12	9	12

Tabel M5.1 Ingeschrevenen naar onderwijsvorm en geslacht

M Psychology (66604)

Cohort	Ingeschrevenen			Voltijdopleiding			Deeltijdopleiding			Duaal		
	Totaal	mannen	vrouwen	Totaal	mannen	vrouwen	Totaal	mannen	vrouwen	Totaal	mannen	vrouwen
04/ 05	37	10	27	37	10	27	0	0	0	0	0	0
05/ 06	101	11	90	101	11	90	0	0	0	0	0	0
06/ 07	200	37	163	200	37	163	0	0	0	0	0	0
07/ 08	256	60	196	256	60	196	0	0	0	0	0	0
08/ 09	271	65	206	271	65	206	0	0	0	0	0	0
09/ 10	291	62	229	291	62	229	0	0	0	0	0	0
10/ 11	337	68	269	337	68	269	0	0	0	0	0	0
11/ 12	306	51	255	306	51	255	0	0	0	0	0	0

**Tabel M6.1 Mastergeslaagden per jaar per instelling
M Psychology (66604) bij alle universiteiten**
(totaal van voltijdse en deeltijdse instroom samen)

Cohort	Totaal	LEI	RUG	UU	EUR	TUD	TUE	UT	WU	UM	UvA	VU	RU	TiU
03/ 04	13	7	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
04/ 05	29	1	0	12	16	0	0	0	0	0	0	0	0	0
05/ 06	358	53	0	146	41	0	0	14	0	34	18	0	52	0
06/ 07	981	197	0	267	87	0	0	37	0	86	135	0	172	0
07/ 08	1.425	304	0	353	130	0	0	47	0	124	230	0	237	0
08/ 09	1.468	280	0	402	136	0	0	75	0	133	269	0	173	0
09/ 10	1.220	296	0	337	125	0	0	81	0	152	229	0	0	0
10/ 11	1.366	314	0	348	150	0	0	89	0	160	305	0	0	0

Gerealiseerde docent-studentratio

	Totaal FTE	Onderwijs FTE
Seniorstaf	33.85	18.62
Promovendi	20.20	3.03
Tutoren/WD	14.00	14.00
Totaal	68.05	35.65
Aantal voltijds ingeschreven studenten (Ba + Ma)		1093
Student-stafratio (Aantal studenten / Totaal FTE)		16.06
Student-stafratio (Aantal studenten / Onderwijs FTE)		30.66

Bijlage 6: Bezoekprogramma

Dag 1 – 19 september 2012		
		Ontvangst
10.30	13.30	Startbijeenkomst commissie, inzien documenten (intern) <i>Inclusief lunch</i>
13.30	14.30	Gesprek met de inhoudelijk verantwoordelijken van de opleidingen Dr. Guus Smeets, Directeur Onderwijs Prof.dr. Marise Born, Voorzitter Instituut voor Psychologie Prof.dr. Jan van Strien, Directeur Onderzoek Prof.dr. Ingmar Franken, Sectiehoofd Klinische Psychologie Prof.dr. Remy Rikers, Sectiehoofd Onderwijs- en Ontwikkelingspsychologie Prof.dr. Lidia Arends, Sectiehoofd Methoden en Technieken
14.30	15.30	Studenten Bacheloropleiding Psychologie Nog niet definitief bekend
15.30	16.15	Docenten bacheloropleiding Psychologie Dr. Samantha Bouwmeester, UD Methoden en Technieken Dr. Daantje Derks, UD Arbeids- en Organisationspsychologie Prof.dr. Tamara van Gog, Hoogleraar Onderwijs- en ontwikkelingspsychologie Dr. Marike Polak, Coördinator Ba-scriptie Dr. An Raes, UD Klinische Psychologie Drs. Lydia Schaap, Docent Sociale Psychologie en Onderwijspsychologie Jolijn Serto MSc, tutor Estella van der Wal MSc, Docent Schrijfonderwijs Ba-1, vaardigheidsdocent, tutor Dr. Rene Zeelenberg, UHD Biologische en Cognitieve Psychologie
16.15	16.30	Pauze
16.30	16.45	Opleidingscommissie Bachelor: studenten Eva de Haan, student Master Klinische Psychologie Liza Mudde, student Ba-2 Cataline Sinnige, student Ba-3 Marieke Vereijken, student Ba-2
16.45	17.00	Opleidingscommissie Bachelor: docenten en studenten (studentgeleding: zie boven) Dr. Peter Verkoeijen, Voorzitter, UHD Methoden & Technieken en Onderwijspsychologie Dr. Jorg Huijding, UD Klinische Psychologie Dr. Huib Tabbers, UD Onderwijs- en Ontwikkelingspsychologie Sabine Wanmaker MSc, AiO Klinische Psychologie
17.00	17.30	Alumni Nog niet definitief bekend
17.30	18.00	Rondleiding
18.30	21.00	Diner (commissie intern)

Dag 2 – 20 september 2012		
09.00	09.45	Studenten Masteropleiding Psychologie
09.45	10.30	Docenten Masteropleiding Psychologie Prof.dr. Marise Born, Hoogleraar Organisational Psychology Prof. dr. Ingmar Franken, Hoogleraar Klinische Psychologie Dr. Sofie Loyens, Coördinator Stage en scriptie Dr. Birgit Mayer, UHD Klinische Kinder- en Jeugdpsychologie Stijn van Mierlo MSc, AiO Human Learning and Performance Prof. dr. Fred Paas, Hoogleraar Human Learning and Performance Dr. Diane Pecher, UHD Brain & Cognition Dr. Marike Polak, UD Methoden & Technieken
10.30	10.45	Pauze
10.45	11.00	Opleidingscommissie Master: studenten Eva de Haan, student Klinische Psychologie Jeroen de Jong, student Human Learning and Performance Peter van Leemput, student Klinische Psychologie Melissa Nouwen, student Organisational Psychology
11.00	11.15	Opleidingscommissie Master: studenten en docenten (studentgeleding: zie boven) Dr. Elke Geraerts, Voorzitter, UHD Klinische Psychologie Dr. Birgit Mayer, UHD Klinische Kinder- en Jeugdpsychologie Dr. Diane Pecher, UHD Brain and Cognition Prof.dr. Remy Rikers, Hoogleraar Human Learning and Performance
11.15	12.00	Examencommissie en studieadviseurs Dr. Peter Verkoeijen, Voorzitter a.i., UHD Methoden & Technieken en Onderwijspsychologie Dr. Marjan Gorgievski, Secretaris, UD Arbeids- en Organisationspsychologie Prof.dr. Lidia Arends, Hoogleraar Methoden en Technieken Marja Hortulanus, Hoofd Bureau Onderwijs Drs. Martine van de Paal, Studieadviseur Drs. Laurine Ruijten, Studieadviseur
12.00	13.00	Vorbereiden eindgesprek (commissie intern) <i>Inclusief lunch</i>
13.00	14.00	Eindgesprek met formeel verantwoordelijken Prof.dr. Henk van der Molen, Decaan FSW Dr. Guus Smeets, Directeur Onderwijs Prof.dr. Marise Born, Voorzitter Instituut voor Psychologie Prof.dr. Jan van Strien, Directeur Onderzoek Marja Hortulanus, Hoofd Bureau Onderwijs, lid Bestuursraad
14.00	16.00	Opstellen voorlopige bevindingen (commissie intern)
16.00	16.15	Mondelinge presentatie voorlopige bevindingen (openbaar)
16.16	16.45	Receptie

Bijlage 7: Bestudeerde afstudeerscripties en documenten

Voor het bezoek heeft de commissie de afstudeerscripties bestudeerd van de studenten met de volgende studentnummers:

Studentnummers van de geselecteerde bachelorscripties:

288317
303358
321426
321236
303052
318754
311156
320037
313801
313407
321702
322023
311962
321230
321379

Studentnummers van de geselecteerde masterscripties:

307944
302636
280262
280039
302073
347942
304820
311065
288765
302301
303725
283866
303341
316127
287758

Tijdens het bezoek heeft de commissie onder meer de volgende documenten bestudeerd (deels als *hard copies* en deels via de elektronische leeromgeving):

- Cursushandleidingen van alle cursussen 2010-2011
- Evaluatiegegevens van alle cursussen 2010-2011
- Notulen Opleidingscommissie
- Notulen Examencommissie
- Rapportage meest recente onderzoeksvisitatie
- Rapport Alumni-enquête Psychologie 2012
- Resultaten curriculumevaluatie
- Resultaten Nationale Studentenenquête

- Studiegids
- Tutorhandleidingen
- Blokboeken

Bijlage 8: Onafhankelijkheidsverklaringen

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *W. Eversand*

ADRES: *Leperlaan 100 2067 GN Bloemendaal*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEINVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: **UTRECHT**

DATUM: **21 FEBRUARI 2011**

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *G. Wilbers*

ADRES: *Blauwkapper 14
2318 NN Leiden*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEINVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: **UTRECHT**

DATUM: **21 FEBRUARI 2011**

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *Eddy van Heerwaart*
ADRES: *Centre for Social and Cultural Psychology
Tweede Maat 102 bus 3727
B - 3000 Leuven
België*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEMHAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSpraak OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: UTRECHT

DATUM: 21 FEBRUARI 2011

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: **PROF.DR. G. Kanselaar**
ADRES: **Couwenhoven 6239
3703 HN Zeist**

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEMHAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSpraak OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: UTRECHT

DATUM: 4 FEBRUARI 2011

HANDTEKENING: *Kanselaar*

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *Abigaël Lucy Herschberg*
ADRES: *Esmereitsstraat 29-3
1055 CA Amsterdam*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEMHAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSpraak OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: UTRECHT

DATUM: 21 FEBRUARI 2011

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

ONDERGETEKENDE

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

NAAM: José van Lwieten

ADRES: Struisenburgstraat 42
3063 BK Rotterdam

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

PLAATS: UTRECHT

DATUM: 4-5-2012

ZIE BIJLAGE

HANDTEKENING:

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEINVLOEDEN;

Bijlage 8b: Commissiesamenstelling Psychologie 2012

Universiteit Utrecht (2 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltime	31-12-2013
	M Psychology (66604)	Voltime	31-12-2013
Secretaris:	Melissa Frederik		
Commissieleden	Walter Everaerd Gezinus Wolters Eddy Van Avermaet Maurits van der Molen Lauren Koetzier		

Universiteit Maastricht (3 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltime	31-12-2013
	M Psychology (66604)	Voltime	31-12-2013
	M Mental Health (60006)	Voltime, deeltijd	31-12-2013
Secretaris:	Ronald Duzijn		
Commissieleden	Walter Everaerd Gezinus Wolters Eddy Van Avermaet Gellof Kanselaar Elke Schoneveld		

Universiteit van Amsterdam (3 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltime	31-12-2013
	M Gezondheidszorg Psychologie (60216)	Voltime	31-12-2013
	M Psychology (66604)	Voltime	31-12-2013
Secretaris:	Linda van der Grijsparde		
Commissieleden	Maarten van Son Gezinus Wolters Eddy Van Avermaet Gellof Kanselaar Diana Coppens		

Universiteit van Tilburg (3 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltime	31-12-2013
	M Psychologie en Geestelijke Gezondheid (60076)	Voltime	31-12-2013
	M Social Psychology (60077)	Voltime	31-12-2013
Secretaris:	Linda van der Grijsparde		
Commissieleden	Walter Everaerd Gezinus Wolters Eddy Van Avermaet Gellof Kanselaar Abigaël Herschberg		

Universiteit Leiden: (2 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltime, deeltijd	31-12-2013
	M Psychology (66604)	Voltime	31-12-2013
Secretaris	Ronald Duzijn		
Commissieleden	Walter Everaerd Maurits van der Molen Eddy Van Avermaet Gellof Kanselaar Sanne van Wetten		

Universiteit Twente (2 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltime	31-12-2013
	M Psychology (66604)	Voltime, deeltijd	31-12-2013
Secretaris:	Linda van der Grijsparde		
Commissieleden	Walter Everaerd Gezinus Wolters Riël Vermunt Gellof Kanselaar		

	Diana Coppens		
Open Universiteit (2 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Deeltijd	31-12-2013
	M Psychology (66604)	Deeltijd	31-12-2013
Secretaris:	Melissa Frederik		
Commissieleden	Maarten van Son Gezinus Wolters Eddy Van Avermaet Gellof Kanselaar Elke Schoneveld		
Rijksuniversiteit Groningen (2 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltijd	31-12-2013
	M Psychologie (60260)	Voltijd	31-12-2013
Secretaris:	José van Zwieten		
Commissieleden	Walter Everaerd Gezinus Wolters Eddy Van Avermaet Gellof Kanselaar Abigaël Herschberg		
Vrije Universiteit Amsterdam (2 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltijd	31-12-2013
	M Psychologie (60260)	Voltijd	31-12-2013
Secretaris:	Ronald Duzijn		
Commissieleden	Walter Everaerd Maurits van der Molen Eddy Van Avermaet Gellof Kanselaar Diana Coppens		
Radboud Universiteit (2 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltijd	31-12-2013
	M Psychologie (60260)	Voltijd	31-12-2013
Secretaris:	José van Zwieten		
Commissieleden	Walter Everaerd Gezinus Wolters Eddy Van Avermaet Gellof Kanselaar Abigaël Herschberg		
Erasmus Universiteit Rotterdam (2 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltijd	31-12-2013
	M Psychologie (60260)	Voltijd	31-12-2013
Secretaris:	José van Zwieten		
Commissieleden	Walter Everaerd Gezinus Wolters Riël Vermunt Gellof Kanselaar Lauren Koetzier		